

2024. JÚNIUS

háromká

KÖNYV / KÖNYVTÁR / KÖNYVTÁROS

Új platform a könyvtár- és információtudomány területén – Elindult a CELISR	3
Mindent megtenni a magyar szóért – interjú Varga Évával	5
A Könyvtárostanárok Egyesülete a szakma elismeréséért, fejlődéséért	7
Hogy működnek a strandkönyvtárak a Balaton körül?	9
250 éves a Klimó Könyvtár	12
Justh Zsigmond Városi Könyvtár – Az első 75 év	14
Kárpátaljai magyar irodalmi napok a háború árnyékában	16
Megnyílt a Komlóverzum, benne a teljesen megújult könyvtárral	17
Egy szuperhatalom apjának legfőbb emlékhelye: A Harry S. Truman Elnöki Könyvtár és Múzeum	19
70 éves a Diafilmgyártó	21
Zöldkönyvtári módszerek, szolgáltatások, környezettudatosítás a gyakorlatban	24
Az innovatív fejlesztések agorája: Közkönyvtári Börze 2024	26
Jó szívvel és tisztelettel – konferencia Bényei Miklós emlékére	28
Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny: új szervezőkkel is a hagyomány és a minőség útján	30
Egy alapvető szakkönyv az iskolai zaklatás kezeléséhez	32

IMPRESSZUM

háromká 2. (32.) évfolyam 3. szám

FELELŐS KIADÓ:	Rózsa Dávid, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója
FŐSZERKESZTŐ:	Szeifer Csaba
A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:	Szüts Etele, a Könyvtári Intézet igazgatója
SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:	Hegedüs Henriett, Horváth Sándor Domonkos, Juhász Zoltán, Képes Gábor, Oros Sándor, Ráczné Radó Rita, Szabó Tünde, Szócs Endre, Varga Éva, Verók Attila
OLVASÓSZERKESZTŐ:	Horváth Barnabás, Verók Attila
TECHNIKAI SZERKESZTŐ:	Varga Csilla
BORÍTÓ:	Varga Csilla által készített grafika

A magazin megjelenését a Magyar Kultúráért Alapítvány támogatta.

A SZERKESZTŐSÉG CÍME: 1014 Budapest, Szent György tér 4–5–6., **TELEFON:** (06 1) 224-3788, **E-MAIL:** haromka@oszk.hu
URL: <https://journals.oszk.hu/haromka>, <https://epa.oszk.hu/haromka> **LEVELEZÉSI CÍM:** 1276 Budapest Pf. 1205.

ISSN 3004-1252 (Online)

CeLISR

CENTRAL EUROPEAN LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE REVIEW
KÖZÉP-EURÓPAI KÖNYVTÁR- ÉS INFORMÁCIÓTUDOMÁNYI SZEMLE

Az év elején adta hírül az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár (BME OMIKK), hogy közös alapítású új könyvtár- és információtudományi folyóiratot indít.

A Közép-európai Könyvtár- és Információtudományi Szemle (Central European Library and Information Science Review, CELISR) főszerkesztőjével, **Dancs Szabolccsal** beszélgettünk.

Új platform a könyvtár- és információtudomány területén:

Elindult a CELISR

Mi volt az ötlet háttérében, hogy az OSZK a BME OMIKK-kal közös könyvtár- és információtudományi szakfolyóiratot hozzon létre? Milyen célokat tűztek ki maguk elé a folyóirat létrehozásával?

A lapalapítás mögött többek között az a megfontolás áll, hogy a hazai szakirodalmi tájékoztatás és diskurzus szempontjából létfontosságú két nagy múltú „elődfolyóirat” korábbi formájában már egyáltalán nem vagy csak nehezen lett volna fenntartható, és ez alatt nem csupán az anyagi szempontokat értem. A Könyvtári Figyelő és a Tudományos és Műszaki Tájékoztatás (TMT), pontosabban a két lap alapítóinak, szerkesztőinek és szerzőinek az érdekei vitathatatlanok – az új folyóirat az általuk teremtett alapra épít, illetve azon kíván megújulni. Erre a megújulásra utal, hogy az alapítók a terület korszerű megnevezését emelték be a címbe, amely utóbbi egyben a „földrajzi hatáskörrel” (ahogy újabban – talán nem túl szépen – mondani szokás: „szkóppal”) kapcsolatos alapítói ambíciókat is tükrözni hivatott. A CELISR létrehozói (vagy megálmodói) már az alkalmazott nyílt forráskódú publikálási platformmal (Open Journal System, OJS) is jelzik, hogy a tudományos információk terjesztése tekintetében

a nyílt hozzáférés, illetve a nyílt tudományos megközelítés mellett teszik le a voksot. A cél tehát az volt, hogy egy nemzetközi szinten is versenyképes folyóirat szülessen, amely – a határon innen és túl – publikálási lehetőséget nyújt a terület szakembereinek, beleértve a Könyvtári Figyelő és a TMT valamikori szerzőit.

Hogyan illeszkedik a CELISR a közép-európai könyvtár- és információtudományi közösség életébe? Milyen témákra összpontosít a folyóirat?

Ami a folyóiratkiadást illeti, a régióinkban eddig is jelentek meg kiválóbbnál kiválóbb lapok, amelyek a bevett szokás szerint referálták egymást, vagyis – ugyancsak kitűnő szakemberek – rövid összefoglalókat, kivonatokat készítették a saját lapjuk számára az arra érdekesnek talált cikkekről. Hogy egy kis kitérőt tegyek: ma már talán az sem ördögtől való, hogy ezt a munkát részben a mesterséges intelligenciával végeztessük el. Konkrétan a minap találkoztam egy ilyen felvetéssel kínai kollégák részéről. Visszatérve: a könyvtár- és információtudomány területén közelebbi és távolabbi szomszédjaink is jeleskednek, sokat tanulhatunk – és tanultunk eddig is – egymástól. Fontos az is, hogy tá-

megassuk egymás tudományos munkáját azzal, hogy felületet nyújtunk olyan publikációknak, amelyek előreviszik a könyvtárak ügyét. Fontos, hogy tapasztalatokat, jó gyakorlatokat osszunk meg egymással, és ennek egyik direkt módja egymás írásainak publikálása. Angol nyelvű cikkeket nekem is volt szerencsém megjelentetni például lengyel és szlovák szaklapokban, a CELISR-ben is hozunk le majd írásokat a szomszédos országok szakembereitől. Előkészületben van egy horvát szerzőtől és egy szlovén szerzőktől származó tanulmány megjelentetése, de már az első számban is található angol nyelvű tanulmányok, igaz, ezeket a „tágabb régióból” származó (német, illetve spanyol) szakemberek jegyezték. Ami a témáinkat illeti, nehéz volna felsorolni, hiszen sokrétű ez a terület, és idővel egyre sokrétűbbé válik. A – szívemhez közel álló – bibliográfiai tevékenységen, szabványosításon és szerzői jogon túl szeretnénk cikkeket

megjelentetni a zöldkönyvtárakról, a minőségfejlesztésről, a webarchiválásról, a digitális bölcsészeti projektekről, a nyílt tudományról, és persze felülünk a „trendvonalra”: várhatók írások a mesterséges intelligencia könyvtári alkalmazásáról, szerzői jogi összefüggéseiről. Ez messze nem volt kimerítő felsorolás, hiszen – példának okáért – a történeti megközelítésű vagy egy-egy intézményt bemutató cikkeknek is van helye a lapban. A Tanulmányok rovatban eredeti közlemények olvashatóak majd, emellett a Könyvtári kitekintő, a Szakirodalmi szemle és a Perszonália rovatok adnak lehetőséget szakirodalmi áttekintések, rövid közlemények, közérdekű témájú cikkek megjelentetésére is.

Milyen terveik vannak a folyóirat nemzetközi elismertségének növelésére?

Az indexeltség a tudományos kutatások résztvevői számára elemi kérdés. Azon

dolgozunk, hogy minél inkább megjelenjünk az indexelő szolgáltatásokban, és az általuk támasztott kritériumoknak megfelelő (szigorúbb) közlési elveket alkalmazunk. Szerződés van előkészületben az EBSCO-val, és tárgyalni készülünk egyéb szolgáltatókkal.

A CELISR-ben megjelenő tanulmányok DOI-t kapnak, illetve a szerzőinket arra kérjük, hogy az irodalomjegyzékben feltüntetett források esetén is adják meg a DOI-azonosítót, ha létezik. Ennek előnye a közismertek: a láthatóság, az idézetség növekedése azáltal, hogy az írásk metaadatok könnyebben kerülnek be nagyobb adatbázisokba, nem utolsósorban pedig a Magyar Tudományos Művek Tára is így tudja könnyedén leírni azokat. Célunk a szerzői ORCID-azonosító használatának bevezetése is. A szoftveres adatcserét szolgálja az imént említett publikálási platform bevezetése is. Valamint hozzájárul az olvasottság és ezáltal az idézetség növeléséhez is a repozitóriumi archiválás, bár ezzel elsősorban a hosszú távú megőrzés a célunk. A nemzetközi elismertséghez persze nagyban hozzájárul az angol nyelvű írásk megjelentetése és a tény, hogy a szerzőink érdekeltek a cikkek megosztásában, népszerűsítésében, amely tevékenységekben a szerkesztőség tagjaira is számíthatunk. Emellett a lap munkáját egy hazai és egy nemzetközi tanácsadó testület is támogatja. Összességében elmondható, hogy a lapszámok összerakásakor egy kiváló szakembergárdára támaszkodhatunk, akik közül többen éppen a nyílt tudomány, illetve a tudománymetria szakértői.

Milyen hatással bírhat a folyóirat a Kárpát-medencében és a diaszpórában élő magyar könyvtárosok számára?

A CELISR nyilvánvaló célkitűzései között ott van, hogy a magyar nyelvterületen élő szakemberek publikációinak közös platformja legyen. A határon túli magyarság a szerkesztőségben is képviselteti magát, és már az első számban is jelennek meg írásk felvidéki kollégák tollából. Azon vagyunk mindemelllett, hogy a Kárpát-medencén túl élő kollégákat is megszólítsuk, illetve megszólíttassuk. Egy ilyen lapnak szerintem az is küldetése, hogy előmozdítsa a magyar nyelvű könyvtár- és információtudományi szakszókincs egységesítését és elterjedését, amibe – természetesen – a terminológiai kérdéseket illető szakmai viták is beleférnek.

Szűts Etele

Fotó: Könyvkerék Egyesület

Mindent megtenni a magyar szóért

A Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesülete (KMKE) fennállásának talán legnehezebb időszakát éli jelenleg. Az idén harmincéves egyesület közgyűlése tavasszal újraválasztotta elnökét, **Varga Évát**, akivel szervezete és a könyvtárosok mostani legnagyobb kihívásairól is beszélgettünk.

A Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesülete idén lesz 30 éves, ön 15 éve vezeti a szervezetet. Röviden bemutató az indulás óta eltelt időszakot?

Az 1980-as évek végén alakultak az első magyar szervezetek, majd a Szovjetunió széthullása után ez a tendencia felgyorsult, a kilencvenes években pedig sorra alakultak meg a magyar szakmai szervezetek. Ezek között az egyik elsőként bejegyzett szervezet a Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesülete lett. Első elnöke Lőrincz Livia volt, a Beregszászi Járási Központosított Könyvtárhálózat akkori igazgatója, 2001-ben Horváth Ilonát, a Kárpátaljai Megyei Univerzális Tudományos Könyvtár Magyar- és Idegennyelvű Osztályának vezetőjét választotta meg a tagság, őt követtem én. Idén februárban egy újabb ciklusra szavazott nekem bizalmat a tagság, amit igyekszem munkámmal meghálálni.

Öröm és büszkeség, hogy a megalakulástól napjainkig a KMKE az egyik legaktívabb magyar szakmai szervezet Kárpátalján. Bár mára nagyon kevesen maradtunk, de mindent megteszünk an-

nak érdekében, hogy folyamatosan tudjanak rólunk, ismerjenek minket, népszerűsítsük a könyvtárakat és azok szolgáltatásait. Szervezetünkkel nagy figyelmet fordítunk a magyar szó megszerettetésére, népszerűsítésére, igyekszünk beszerezni a népszerű köteteket, programokat, rendezvényeket szervezetünk minden korosztálynak, jelen vagyunk a közösségi médiában – mindent megteszünk, hogy minél több ember térjen be a könyvtárainkba.

Legutóbbi ciklusa idejére esett a Covid-járvány és a két éve indult háború. Miként befolyásolták, befolyásolják ezek a könyvtárak működését, a kollégák munkáját?

A Covid-járvány idején újabb és újabb intézkedéseket fogadott el Ukrajna Egészségügyi Minisztériuma, ami gyakran változott, igyekeztünk ezeket betartani. A legnagyobb probléma akkor volt, mikor a visszahozott köteteket 14 napra karanténba kellett tenni, és ha egy népszerű kiadványról volt szó, ez éretlenkedést váltott ki néhány olvasónkban.

A háború kitörése teljesen felforgatott mindent, így a könyvtári munkát és a kölcsönzési szokásokat is. A háború első napjaiban a menekültek ellepték Kárpátalját, a könyvtárosok is önkénteskedtek, gyermekprogramokat szerveztek, ruha- és élelmiszercsomagot osztottak. A kialakult helyzettel kezdődtek a többórás áramszünetek is, természetesen ez is befolyásolta a könyvtárak működését. Mára valamelyest stabilizálódott a helyzet, a menekültek egy része

„Szervezetünkkel nagy figyelmet fordítunk a magyar szó megszerettetésére, népszerűsítésére”

„Emberemlékezet óta talán a mostani időszak a legemberpróbálóbb időszak”

letelepült Kárpátalján, egy része külföldre költözött, egy része visszatért szülőföldjére. Ami fájdalmasan érintett minket, hogy sok kárpátaljai magyar külföldre költözött, sok könyvtárhasználó és könyvtáros is, ők pótolhatatlanok számunkra.

Mi jellemzi napjainkban a kárpátaljai könyvtári hálózatot? Hogyan tud működni?

Ukrajnában a jelen helyzetben mindenkinek nagyon nehéz. Gyakran halljuk, hogy kevés a pénz, spórolni pedig például a művelődési intézményeken próbálnak, azzal érvelnek, hogy az ország védelme az első. A háború előtt, 2021 januárjától új közigazgatási reform értelmében a 13 járást 64 kistérség váltotta fel, az újonnan megalakult kistérségek lettek a területükön működő költségvetési intézmények fenntartói, így a könyvtárakat is aszerint működtetik, hogy a kistérség polgármesterébe mennyi jóindulat szorult a könyvtárak iránt. Van, ahol meghagyták a bibliotékákat, van, ahol összevonták, van, ahol részmunkaidőre vezették át a könyvtárosokat.

Az ukrán könyvek kiadására nagy hangsúlyt fektetnek, minden nehéz körülmény ellenére igyekeznek valamennyire támogatni a könyvtárakat. A most kiadott könyvek gyönyörűek és drágák.

Más nyelveken való állománygyarapításra nincs semmilyen kötelező előírás, így a könyvtáros akaratán és lelkesedésén múlik, hogy megújul-e az általa vezetett intézmény állománya. Magyar nyelv-

ven leginkább ajándékok révén gyarapodik a kárpátaljai magyar-lakta települési könyvtárak állománya. Nagy segítség volt könyvtárainknak a Márai-program, majd 2022-ben részesei lehettünk a Fuss NEKI! programnak, a Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár révén, tavaly pedig a Kölcsey Ferenc Alapítvány által meghirdetett testvérkönyvtári programnak. Megkeresett minket a Kárpátaljai Sárkányellátó Alapítvány, amelynek tagjai sok és értékes könyveket gyűjtöttek Kárpátalja magyar-lakta települési könyvtárainak.

Az itteni programok, rendezvények, szakörök működtetése, szervezése szintén a könyvtáros lelkesedésén múlik. A sok megpróbáltatás után nagyon kevesen maradtunk magyar könyvtárosok Kárpátalján. Akik megmaradtunk szülőföldünkön, hivatásunkban igyekszünk mindent megtenni azért, hogy az emberek ne feledjék a magyar szót. Rendszeresen szervezünk irodalmi, történelmi rendezvényeket, szavalóversenyeket, könyvtárórákat, hogy minden korosztály úgy érezze, érdemes betérni a könyvtárba.

A fiatal kárpátaljai magyar könyvtárosok közül az elmúlt öt évben négyen is részt vettek a Könyvtár, ami összeköte elnevezésű ösztöndíjprogramban. Milyen most a könyvtáros-utánpótlás helyzete Kárpátalján?

A Könyvtár, ami összeköt nagyon közel áll szívemhez. Az ötlet megszületése pillanatától figyelemmel kísérem a programot, mindent megteszek annak érdekében, hogy évente legalább egy résztvevője legyen tőlünk az ösztöndíjprogramnak. Ha a könyvtárosi szakma korosztályát nézzük, szakmánk előregedőben van, nagyon kevés jelenleg a fiatal szakember. Ennek több oka van, főként a nagyjából minimálbérrel egyenlő könyvtárosi fizetések. A háború kitörése miatt főként a fiatalok költöztek külföldre, szomorú

KMAE idei tisztújító közgyűlése után

szívvel konstatáljuk, egyre kevesebb fiatal akar könyvtáros lenni. Reméljük, a helyzet változásával szakmánk anyagiilag megbecsültebb lesz és népszerűbb a fiatalok körében is.

Vannak most olyan határokon átvelő programok, amelyben a szervezetük részt vesz?

Minden rendezvényre, ahová meghívást kapunk, igyekszünk elmenni. A KMKE minden évben részt vesz a Kárpát-mendencei könyvtárosok Csongrádon megrendezett konferenciáján, szívesen teszünk eleget az MKE meghívásainak a vándorgyűlésekre, az Országos Széchényi Könyvtár, az Országgyűlési Könyvtár vagy a Fővárosi Szabó Ervin könyvtár meghívásainak is. A Kölcsey-program jelenleg a legaktuálisabb, több könyvtár is jelezte részvételi szándékát. Ukrajnában aktív résztvevői vagyunk a nemzeti kisebbségeknek szervezett konferenciáknak, találkozónak. Helytörténeti, irodalmi rendezvényeket szervezünk különböző korcsoportoknak. Főként magyar nyelvű irodalmi rendezvényeket szervezünk, vagy azok megvalósítását támogatjuk, ha sikeresen pályázunk a Bethlen Gábor Alapnál. Ukrajnában a civil szervezetek semmilyen normatív támogatásban nem részesülnek.

Milyen célokat fogalmazott meg a következő öt éves ciklusra a szervezete számára, illetve saját szakmai oldalról?

Emberemlékezet óta talán a mostani időszak a legemberpróbálóbb időszak. A megmaradást tűztük ki célul. Ha ez a vállalat sikerül, reméljük, hogy a növekedés időszaka váltja fel ezt a szomorú és nehéz időszakot.

Szeifer Csaba

A Fuss NEKI! átadója, Szabó Károly, a székelyudvarhelyi Bibliofil Alapítvány elnöke és Varga Éva

Iskolai könyvtári közéleti sajtódíj - 2023

Fotók: Könyvtárosok Egyszületére

A Könyvtáros- tanárok Egyesülete a szakma elismeréséért, fejlődéséért

A Könyvtárosok Egyesülete (KTE) 1986 óta a magyar iskolai könyvtárügy civil szakmai szervezete. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének szekciójaként alakult, majd 1997-től önálló egyesületként működik.

A KTE azon dolgozik, hogy az IFLA és az UNESCO iskolai könyvtári nyilatkozatának céljai mentén, a helyi sajátosságokat figyelembe véve fejlődjenek a hazai iskolai könyvtárak. Fontosnak tartjuk, hogy a könyvtárosok és az iskolai könyvtárak minél több diákot és pedagógust támogathassanak a tanulásban, a tanulás szervezésében, a szabadidő eltöltésében.

Az egyesület tevékenysége egyre nagyobb jelentőséggel bír, mert az elmúlt 15-20 évben a központi szakmai támogatási formák megszűntek vagy leépültek. A KTE évente kétszer szervez országos konferenciát, van programja a vándorgyűlésen és a könyvfesztiválon is. Rendszerint egyébként, félnapos *szakmai eseményeket* is szervez. Évente jelentet meg *kiadványt*, állásfoglalásokat ad ki, jogszabályokat véleményez, levelezőlistát, *videócsatornát* üzemeltet, díjakat ad át. 2023 óta pedig szervezi a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Versenyt is.

A KTE a szakmai munka minden területén igyekszik támogatni a kollégákat az iskolai könyvtári célok megvalósítása érdekében. Az elmúlt években erősebben fordultunk a láthatóvá tétel és az elismerések felé, melyek szakmán belül és kívül is sze-

retnének erősíteni, hogy az iskolai könyvtárak több esélyt és lehetőséget hoznak életünkbe. Az eddig meglévő díjunk mellé további kettőt alapítottunk az elmúlt években.

KTE-emlékérem

A KTE-emlékérmeket 2006 óta évente négy kategóriában adjuk át, hogy ismertté és elismertté tegyük a könyvtárosok munkáját. Eddig 20+59 kolléga munkáját tudtuk országosan is *láthatóbbá tenni*. Emellett mióta a díjra való jelölési lehetőséget az iskolafenntartóknak is elküldjük, sokkal több kollégára és iskolai könyvtárra esik helyi figyelem. Jelentősen megnőtt a felterjesztések száma. Az elnökség ezért 2022-ben bevezette az emléklap elismerést is. Viszont látni kell, hogy a felterjesztések száma ugyan nő, de az Az év igéretes könyvtárosára, vagyis a pályakezdőnek kiírt kategóriában 2014 óta csak kétszer tudtuk átadni az emlékérmeket. *2024-ben díjazott Kissné Ráczkevi Irén (Szombathely), Szalay Izabella (Tatabánya) és Kovács Anikó Csilla (Hajdú-böszörmény).*

KTE emlékérem
2023
HIVATÁSÉRT
Szalay Izabella

**„Fontosnak tartjuk,
hogy a könyvtáros-
tanárok és az iskolai
könyvtárak minél több
diákot és pedagógust
támogathassanak
a tanulásban,
a tanulás szervezésében,
a szabadidő eltöltésében”**

Sajtódíjak - a közösség díjai

Az egyéni teljesítmények mellett a szakmai fennmaradás és fejlődés másik záloga az információ- és tudásmegosztás, ezért figyeljük és díjazzuk a publikációkat is. Két kategóriában, de azonos kiválasztási folyamat eredményeként.

A célok eléréséhez fontos, hogy ez a szakma közös ügye legyen. A jelölés szakaszában összegyűjtünk minden az évi publikációt, ezzel tükröt tartunk sajtó láthatóságunkról. A gyűjtés, vagyis a jelölés nyitott bárki számára egy online űrlapon, hiszen a cél a legteljesebb bibliográfia összeállítása.

A második szakaszban a KTE tagsága szavazhat, mert fontosnak tartjuk véleményüket, másrészt ezzel egymás munkájának megismerésére ösztönzünk, harmadrészt láthatják, hogy a megjelenésre ők is képesek. Tapasztaljuk, hogy a sok probléma és rohanás mellett magunk sem olvasunk eleget. Ez a díjazási folyamat alkalmat, felelősséget ad a tájékozódáshoz, a szakirodalom olvasásához. A döntést a harmadik szakaszban a KTE-elnökség nem érintett tagjai hozzák meg a tagsági szavazatok figyelembevételével.

Közéleti sajtódíj

A KTE meggyőződése, hogy nincs jó iskola iskolai könyvtár és könyvtárostánár nélkül, nincs sikeres és kiegyensúlyozott diák magas színvonalú könyvtár-pedagógiai munka nélkül. Kérdés, hogy ezt a szakmán kívül is tudják-e. Minden tanulónak joga a magas szintű iskolai könyvtári szolgáltatás. Ennek eléréséhez a szülőket, a tanulókat és a közélet minden szereplőjét az ügy mellé kell állítani. Látniuk kell, hogy a jó iskolai könyvtár előny, de még mindig nem mindenkinek elérhető. A működőt érdemes megbecsülni. Ott, ahol nincs, igényt kell kelteni. A díjjal ösztönözzük, hogy a kollégák jelenjenek meg a médiában, legyenek eredményeik láthatóak a szülők, a döntéshozók és mindenki számára is. E célból évente díjazunk egy közéleti sajtómegjelenést.

„Nincs jó iskola iskolai könyvtár és könyvtárostánár nélkül, nincs sikeres és kiegyensúlyozott diák magas színvonalú könyvtár-pedagógiai munka nélkül”

Az eddigi díjazottak KTE-hez kapcsolódó eseménnyel kerültek be a médiába: a szombathelyi tévé riportot készített egy KTE-emlékermes könyvtárostánárral, Iványiné Nagy Kingával, a pápai tévé pedig a Bod-verseny első helyezettjével, Nagy Ákossal és könyvtárostánárával, Varga Máriával.

Az első két év videós riportjai után, 2023-ban egy megyei hírportál által közölt debreceni rövid hír került díjazásra, mely a Testvérkönyvtár program egy eseményéről tájékoztatott. Ezek nemcsak a díj céljait erősítik, de az egyesület számára is fontos visszajelzések.

A Kovács Máté Alapítvány Nívódíjának Iskolai könyvtári különdíja

A Kovács Máté Alapítvány kuratóriuma 2019-ben publikációs Nívódíjat alapított. A KTE részt vesz annak tanácsadó testületében, mert fontosnak tartja a jövőbe mutató, színvonalas szakmai publikációk előremozdítását. A Nívódíj elbírálási folyamatában is láthatóvá vált, hogy iskolai könyvtárakkal kapcsolatos írások csak elvétve jelennek meg a szak-

lapokban. Ezért alapítottuk az alapítvány-nyal közösen a különdíjat 2022-ben, melyhez összegyűjtjük a folyóiratokon kívüli szakmai megjelenéseket is, hogy minél több publikációra irányulhasson figyelem, így a 2021-es évből 71, 2022-ből 40 műből került ki a díjazott. A szakmai publikációk között osztott sajtódíj célja a kollégák ösztönzése az írásra egyrészt a fejlődést segítő írások érdekében, másrészt a szakmáinkon belüli presztízs növeléséért. Az első évben **Arany-Nagy Zsuzsanna**, akkor könyvtárostánár doktorandusz nemzetközi irányelvekről szóló írása lett díjazott, míg 2023-ban **Dömsödy Andrea** könyvtárpedagógus iskolai könyvtári terekről szóló tanulmánya.

Javasoljuk, hogy ismerkedjenek meg *díjazottjaikkal*, és olvassanak iskolai könyvtári és könyvtárpedagógiai szakirodalmat is. Jelölőként pedig Önök is részt vehetnek céljaink megvalósításában.

Dömsödy Andrea

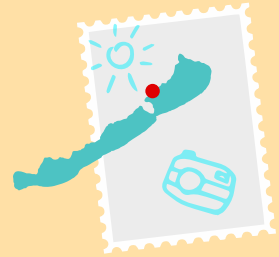

*Hogy működnek
a strandkönyvtárak
a Balaton körül?*

Összeállította Szeifer Csaba

Nem titok, hogy a füredi strandok minden évben a legjobbak között vannak, évek óta az élen végeznek a Kék hullám strandminősítő versenyen, pedig a zsűri szigorú szempontrendszer alapján dolgozik. Az ötcsillagos eredményhez bizonyára hozzájárul a strandkönyvtár is, ami a vízparti terület üzemeltetését végző Probio Zrt.-nek kifejezett kérése és igénye. Füred legnépszerűbb strandján, a Kísfaludy strandon 2010 óta folyamatosan működik a strandkönyvtár. A kuckós, barátságos helyiség bútorzata egy pályázatnak köszönhetően ebben az évben megújul, illetve egy, a kölcsönzést és tájékoztatást segítő számítógépet is sikerült beszerezni. A strandolók a polcon lévő csaknem ezer könyv és kiadvány közül választhatnak, kifejezett igény esetén pedig a városi könyvtár anyagából is kérhetnek példányokat másnapra. A strand területén megszűnt a hírlapárusítás, ezért gyakran keresnek nyári

tematikus magazinokat, színes és tartalmas folyóiratokat, amiket éppúgy lehet kölcsönözni, mint társasjátékokat, kártyát vagy sakkot. A beiratkozás és a kölcsönzés ingyenes, a regisztrációhoz mindössze személyi igazolványra és lakcímkártyára van szükség. A 14 év alatti gyerekek szülői hozzájárulással iratkozhatnak be. A kínálatban van felnőtteknek és gyerekeknek szóló szépirodalom, mesék, versek, regények és könnyed nyári olvasmányok, népszerű ismeretterjesztő kötetek, kötelező és ajánlott irodalom, illetve számos folyóirat. A magyar mellett német és angol nyelvű kiadványok is elérhetőek. A strandkönyvtár statisztikai adatai évről évre növekednek, a helyben élők és az üdülővágyók egyaránt élnek a lehetőséggel, szívesen válogatnak az ingyenes kínálatból. A hírvogató helyiség minden évben az iskola végeztével nyit, idén június 25-től augusztus 31-ig tartunk nyitva.

Tóth Györgyi

igazgató

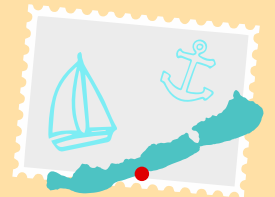
Lipták Gábor Városi Könyvtár

BALATONFÜRED

Többéves tervezés, előkészítés után 2023 júniusában nyílt meg a Balatonboglári Lukács Károly Városi Könyvtár új szolgáltatási helye a város legkedveltebb szabadstrandján (Platán strand). Az elkészült épület stílusában illeszkedik az egységes, ikonikus már meglévő pavilonokhoz. Ehhez a célhoz a Kulturális és Innovációs Minisztérium 10 millió Ft támogatást biztosított. Közél ezer kötetet helyeztünk ki állományunkból, kollégáink TextLib rendszerünket használják a kölcsönzéshez, tájékoztatáshoz. Heti beiratkozási díjat vezettünk be, megtartva a törvényi kedvezményes kört. Beiratkozóink a könyvtár teljes jogú tagjai, akik honlapunkról és/vagy applikációnkból tudnak hosszabbítani, tájékozódni. Mindennap 13-18 óra között tartunk nyitva, egészen augusztus 20. napjáig. Vittünk ki folyóiratokat, idegen nyelvű könyveket is. Lehetőséget adtunk arra is, hogy a városi könyvtárba hozzassák vissza a kikölcsönzött

dokumentumokat. Az internet használata nem releváns, mivel a strandon mindenki által hozzáférhető wifielérés is van. Azóta nagy népszerűségnek örvend az új helyszínünk. Jó időben mindig foglaltak a szabadtéri babzsákfotelek, sűrűn használják a társasjátékokat, sok új beiratkozó lett. Mellettünk egy gördeszkapark van, ami a fiatalok találkozóhelye, de hozzánk is betérnek. A helyben olvasás a legnépszerűbb, hiszen sokan csak egy-két napra jönnek - akár az ország másik feléből - hozzánk. Ehhez beiratkozni sem szükséges. Eddig különösen a hétvégék hoztak és hoznak remélhetőleg sok olvasót, látogatót, de hétköznapokon is szép számmal vannak érdeklődő használók. Visszajelzéseikből azt látjuk, egy más típusú helyszínen is van létjogosultsága a könyvtári szolgáltatásoknak. Idén újra nyitunk június közepén, azonos feltételekkel.

Béres Krisztina

igazgató

Lukács Károly Városi Könyvtár

BALATONBOGLÁR

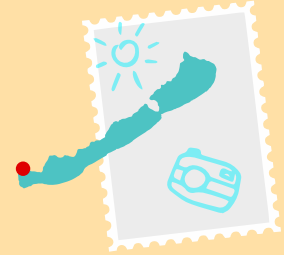

Strandkönyvtárunk 2009 óta működik a Városi strandon. Az idén július 15-től augusztus 11-ig leszünk nyitva. Mivel nincs állandó fedett helyünk, a legnagyobb kihívást az időjárás és ennek függvényében a strand forgalma jelenti.

A könyvtár állományából felnőtt- és gyermek-szépirodalomból válogatunk kb. 300-500 db-ot a strandkönyvtárba, napilapokkal, folyóiratokkal bővítjük a kínálatunkat. A felnőtteket keresztrefejtve, nyek, a gyermekeket színező, társasjáték is várja. A helyben használat és a kölcsönzés mellett az információnyújtás is szolgáltatásaink közé tartozik. „Neked mennyit ér?” akcióban adományként kapott használt könyveket is kínálunk. Pár éve az Aktív strand programsorozat is épít a strandkönyvtárra (neves helyi sportolókkal készített motivációs beszélgetés, pe-

csételő játék, egészségügyi szűrések). A szolgáltatást nemcsak a könyvtár olvasója veheti igénybe, aki csak a strandon regisztrált látogató, kaució ellenében kölcsönözhet. Az iskolai közösségi szolgálat bevezetése óta a könyvtárosok munkáját diákok, időnként önkéntesek is segítik.

A Városi strandon csak a strandkönyvtári időszak előtt és után, a Helikon és Libás strandokon a teljes szezonban önkiszolgáló strandszekerényeket is kihe-lyezünk, egészen szeptember végéig, hisz a szezonzárás után parti sétányként szolgál- nának a strandok. A könyv- szekerényekbe adománykönyvek- ből válogatunk, néhány folyó- iratot is kiteszünk, a doku- mentumok hazavihetők. A szekerényeket rendszeresen ellenőrizzük, hetente fel- töltjük.

Kocsondiné Eisenkorb Györgyi

igazgatóhelyettes

**Goldmark Károly
Művelődési Központ és Könyvtár**

KESZTHELY

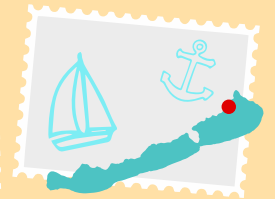
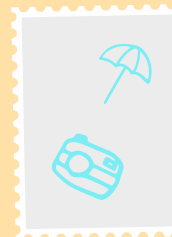

Több mint másfél évtizede nincs nyár és nincs strand Balatonalmádiban strandkönyvtár nélkül. Tizenhat esztendővel ezelőtt, 2008-ban indította a Wesselényi strandon a könyvtári szolgáltatást a Pannónia könyvtára és nyílt meg először Balatonalmádi egyik legnagyobb strandján.

Az alapelv az volt, hogy a használók ott is hozzáférjenek a szolgáltatáshoz, ahol nyáron a legtöbb idejüket töltik - a vízparton. A kezdeményezés immár hagyományt teremtett, hiszen minden évben megnyílik ez a különleges kulturális, olvasást népszerűsítő pont a strandon.

Az almádi strandkönyvtár július és augusztus hónapokban keddtől szombatig 10-18 óra között várja az olvasókat. Mintegy 1500 szépirodalmi felnőtt- és gyermekkönyv közül helyben lehet választani és beiratkozás után kölcsönözni. Mindennap van meseóra a gyerekeknek, alkalmanként különböző könyvtári rendezvényeket, író-olvasó találko-

zót, könyvbemutatót, irodalmi délutánt is szerveznek. Az elmúlt időszakban több különböző helyszínen működött a szolgáltatás, ez mindenkori a fenntartó döntésétől függött. 2020-ban az Emberi Erőforrások Minisztériuma egyedi támogatásával sikerült fix helyre költözni, s ezáltal bővültek a lehetőségek is. Jelenleg egy modern konténerházban működik a strandkönyvtár, melynek előterében ízléses raklapbútorokkal olvasóliget is létesült. A strandkönyvtár egy különleges közösségi tér, ahol a strandolók minden igénye egy helyszínen teljesül. A könyvtári szolgáltatások mellett információ, díjmentes internet-hozzáférést és programot is kap a látogató, valamint a szabadidő kellemes környezetben történő, hasznos eltöltésére nyílik itt lehetőség. A strandkönyvtár emeli a strand színvonalát, ráirányítja a figyelmet a könyvekre, az információra és az olvasás fontosságára, s ami a legfontosabb, közelebb viszi a könyvtárat az emberekhez.

Dankó Friderika

könyvtárvezető

**Pannónia Kulturális Központ
és Könyvtár**

BALATONALMÁDI

250

éves
a Klimo
Könyvtár

„Pécsről érkezett az öröndetes hír, hogy a tudós, főtisztelendő Klimo püspök úr saját költségén püspöki palotájában rendkívül értékes könyvtárat létesített. Ez mintegy 20.000 kötetet tartalmaz, és Őméltósága szándéka szerint mindenki számára nyitva fog állani. [...] Boldog idők! Amikor az emberi értelem ilyen intézményekben támogatásra lel! Még boldogabb lenne azonban, ha szeretett hazánk más tájairól is hasonló intézmények létesüléséről kaphatnánk híreket. Egyik fény gyűjtja a következőt” – írta 1774. április 13-án a Pressburger Zeitung tudósítója a pécsi püspöki könyvtár, Magyarország első nagy nyilvános könyvtárának megnyitása kapcsán.

A könyvtáralapító Klimo György püspök már az 1770-es évekre felépíttette azt a püspöki palotához kapcsolódó épület-szárnyat, melyben elhelyezésre került a könyvgyűjtemény. A kötetek – mivel a püspököknek egyetemalapítási szándéka is volt – valamennyi főbb tudományág anyagát felölelik: vallás-, jog-, természet-, orvos- és bölcsészettudományi munkák sorakoztak a polcokon. A fenti híradásnak ellentmondva az újabb kutatások szerint legfeljebb 7500–8000 kötetből állhatott ekkor a könyvtár állománya. A nyomtatott könyvek mellett jelentős kéziratgyűjteményt is létrehozta, amelyben kódexek, oklevelek is találhatóak. A könyvtár nyolc kódexet, 26 ősnymtatványt, mintegy 250 antikvát és több mint kétszáz 1711 előtt megjelent magyar nyomtatványt őriz.

Klimo püspök a könyvtár gyarapításában is tevékenyen részt vett: a könyvvásárlások, adományok és -cserék lebonyolításában munkatársai mellett kiváló hazai és európai kapcsolatai segítettek. A gyűj-

temény gondozására és tudományos kutatások folytatására, valamint az olvasók kiszolgálására a püspök megfelelő szakszeméllyel, könyvtárőrökkel is ellátta az intézményt. Közülük ki kell emelni Koller József tevékenységét, aki elvégezte a gyűjtemény első katalogizálását, ezenkívül neki köszönhetjük, hogy Rómában felkutatta és lemásolta a középkori pécsi egyházmegye iratait is, amely alapján hét kötetben megírta az egyházmegye történetét *Historia Episcopatus Quinqueecclesiarum* címmel..

A püspök a könyvtár mellett más fontos tudományos és kulturális intézményeket is létrehozott. A püspöki palota délnyugati tornyában obszervatóriumot rendeztetett be, melyet ellátott földmérő és csillagászati eszközökkel. A könyvtár termeiben helyezték el Klimo György mintegy 3000 darabos éremgyűjteményét, amelyben római pénzermék mellett Árpád-házi királyok pénzei is megtalálhatóak voltak. Átvette a káptalani papírmalom működtetését, és támogatta az 1773-ban Pécsre települő Engel János József nyomdászt.

Klimo halála után Szepesy Ignác püspök volt az, aki jelentős szerepet játszott a könyvtár történetében. 1830-ban ő alapította meg a Pécsi

Püspöki Joglyceumot, amelynek egy új, Piatsek József által tervezett klasszicista épületet emeltetett a főtérhez közel. 1832-ben ide, jelenlegi helyére költöztette át a Klimo-gyűjteményt, miután a liceum más épületben működött tovább. A könyvgyűjtemény mai elrendezése is ekkor alakult ki: két teremben a kötések színe szerint elosztva helyezték el a rokokó oromdíszítésű állványokon a barna bőrbbe kötött, aranyozott gerincű, illetve fehér hártýába kötött köteteket. A középső terembe került Szepesy mintegy 4000 kötetnyi saját szerzeménye; ennek zöme a reformkori magyarországi könyvtermés legjavából került ki.

Klimo György
pécsi püspök

„A könyvtár
nyolc kódexet,
26 ősnymtat-
ványt, mintegy
250 antikvát
és több mint
kétszáz
1711 előtt megjelent
magyar nyomtat-
ványt őriz”

Mintegy száz évvel később, 1923-ban a Pozsonyból menekülni kényszerült Erzsébet Tudományegyetem Pécsre költözött. Itt szinte a semmiből kellett mindent újrakezdenie, hiszen 65 ezer kötetes gazdag könyvtárát is Pozsonyban kellett hagynia. Zichy Gyula elődje, Klimó püspök szándékát is figyelembe véve, örökös használatba átadta az egyetemnek a püspöki könyvtár épületét a mintegy 35 ezer kötetnyi könyvvel, ugyanígy a székeskáptalan, hétezer műből álló saját gyűjteményét. Ma a Klimó Könyvtár a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont legnagyobb különgyűjteménye.

A 2024-es jubileumi évben színes programkínálat kapcsolódik az évfordulóhoz, a tudományos események mellett a szélesebb nagyközönség számára is kínál élményeket az intézmény. A Múzeumok Éjszakáján és a Kulturális Örökség Napjainak rendezvényein a Klimó Könyvtár gyűjteményeihez, az alapító püspök személyéhez kapcsolódó foglalkozások, vezetések, séták várják a résztvevőket. Az egyetemtörténeti topográfia alkalmazás keretein belül szeptemberre fog elkészülni az a séta, amely Klimó Györgyhez és

a gyűjteményhez kapcsolódó helyszíneken vezet végig. A séta önállóan, az alkalmazás segítségével, illetve a meghirdetett időpontokban vezetéssel is végigjárható lesz.

A 2024-es tanévben és kiemelten a Múzeumok Őszi Fesztiválján az általános és középiskolásokat várjuk múzeumpedagógiai óráinkon, melyek a könyvtár kötet-típusaival, illetve aprónyomtatványaival foglalkoznak. Az egyetemi hallgatói csoportok tematikus vezetéseken ismerhetik meg a gyűjtemény egyes részeit.

A Klimó Könyvtárban a tavaly megnyitott könyvtártörténeti tárlat mellett idén egy új állandó kiállítás is nyílik hamarosan, mely a Klimó Könyvtár gyűjteményeit, ex libriseit, kötet-típusait és tudományterületenkénti válogatott szakkönyveit mutatja be. Az ősszel nyíló időszaki kiállítás a könyvtárban folyó kutatásokat, kutatókat helyezi a középpontba.

2024. október 17-én a Tudomány és kutatás a Klimó Könyvtárban konferenciasorozatunk részeként az elmúlt évek Klimó Könyvtár-

hoz köthető kutatási eredményeit mutatják be az előadók. A konferencia előadásainak írott változatát kötetben fogjuk közreadni.

Könyvtárunk Digitália oldalán már elérhető a Klimó 250 gyűjtemény, melyben a könyvtártörténeti írások mellett konferenciaköteteink, kiállítás-katalógusaink összegyűjtve elérhetőek mindenki számára. Blogoldalunkra havonta újabb írás kerül fel a Klimó Könyvtárhoz köthető változatos témákban.

Jubileumi programsorozatunk széles kínálatában a látogatók, kutatók minden csoportja megtalálhatja az érdeklődési körének megfelelő előadást vagy ismeretterjesztő programot, online is elérhető kiadványt, így a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtára valóban méltó módon tiszteleg az alapító püspök emléke előtt, aki a köz hasznára ajánlotta fel gyűjteményét.

„Ma a Klimó Könyvtár a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont legnagyobb különgyűjteménye”

Dezső Krisztina

Fotók: Justh Zsigmond Városi Könyvtár

Justh Zsigmond Városi Könyvtár

Az első 75 év

Olasókör, városi könyvtár, járási könyvtár, majd ismét városi könyvtár. Mint látni fogjuk, az orosházi Justh Zsigmond Városi Könyvtár megalapításának pontos dátuma tulajdonképpen értelmezés kérdése. De értelmezzük bárhogyan is, azt senki sem vitatja, hogy a könyvtárunk idén ünnepli 75. születésnapját. És feltett szándékunk, hogy valóban meg is ünnepeljük.

Az orosházi Polgári Olvasókör 1867-ben alakult meg 149 taggal, ami esetünkben azért fontos esemény, mert a kör könyvtára részben alapul szolgált a későbbi intézmények működéséhez is. A könyvtár állományát ekkor még jellemzően az évente megrendezett farsangi bálók bevételeiből gyarapították, de sok felajánlást is feljegyeztek a korabeli beszámolók. Orosháza lakossága folyamatosan nőtt, 1946-ban városi rangot is kapott, így már csak idő kérdése volt, mikor lesz a városnak önálló városi könyvtára is. 1949 elején az Orosházi Hírek című lap hasábjain már több olyan cikk is megjelent, amely sürgette a városi könyvtár létrehozását. A Polgári Olvasókör könyvtárának átalakítási és felújítási munkálatait tavasszal meg is kezdték, majd június 12-én Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter nagyszabású kultúrhét keretében át is adta az új könyvtárat. Gyűjteményének alapját az akkorra már feloszlott olvasókör megmaradt állománya képezte. 1952-ben a körzeti könyvtárak megszüntetésével, illetve átszervezésével megyei és járási könyvtárakat hoztak létre, ezzel a könyvtári szervezetet a közigazgatási rendszerhez igazították. A folyamat részeként Orosházán 1952. október 26-án nyílt meg a Járási Könyvtár. Az újabb változásra 1969-ig kellett várni, amikor a könyvtár neve Városi-Járási Könyvtár lett, majd 1984-ben ismét városi könyvtár lett az intéz-

mény hivatalos elnevezése. 1999 újabb fontos évszám volt a könyvtár történetében, hiszen alapításának 50. évfordulója alkalmából október 7-én, az őszi nyitott könyvtári héten ünnepélyes keretek között felvette a Pusztaszentetornyan született író és irodalomszervező Justh Zsigmond nevét.

Az elnevezésektől függetlenül, de hasonló gyakorisággal változott a könyvtár elhelyezése is a városon belül, az elmúlt 75 évben ötször kellett költöztetni az egyre gyarapodó állományunkat. Jelenlegi helyünkre, a Petőfi Művelődési Központ egy évvel korábban felújított és kibővített épületébe 2007-ben költöztünk be. 2022-ben, az energiaválság időszakában alapterületünk jelentősen – 750 négyzetméterről 600-ra – csökkent. Gyógyírt csupán az jelentett, hogy ugyanebben az időszakban az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kulturáért Felelős Államtitkársága 15 millió forint támogatást ítelt meg infrastrukturális fejlesztési céljainak megvalósítására, így 2023 nyarán egy teljesen felújított, immár könyvtári rendezvényterként is funkcionáló gyermekkönyvtárat avathattunk fel.

2018-ban új arculatot alakítottunk ki a könyvtárnak – új arculati elemekkel, így egy új szlogennel is. Könyvtárunk jelmondata: „Justh Zsigmond Városi Könyvtár –

„Az elmúlt 75 évben ötször kellett költöztetni az egyre gyarapodó állományunkat”

Ahol az olvasó terem(t)”. A szlogen visszafelé is honlapunkon, levelezésünkben és minden hivatalos dokumentumunkon. A szöveg egyrészt utal az olvasóteremre, mint egy térre, mellyel könnyen azonosítható a könyvtár. Másrészt utal az olvasóvá nevelés, olvasásfejlesztés könyvtári szerepére, a helyre, ahol valakiből olvasó válik, a helyre, ahol teremnek az olvasók. Harmadrészt pedig – a zárójelbe tett „t” betű segítségével – utal a könyvtár foglalkoztatótér, alkotóműhely jellegű szerepére, arra a nyüzsgő, forgalmas, színes helyre, ahol olykor kézzelfogható tárgyakat, máskor irodalmi, zenei, művészi élményeket, értékeket teremtenek közösen a könyvtár olvasói.

A könyvtár állománya az elmúlt év végén valamivel több mint 66 ezer könyvtári egység volt, a gyűjtemény jellemzően könyvekből áll. A dokumentumok közel 100 százaléka feldolgozott, az adatok katalógusból, akár mobilapplikáción keresztül is elérhetőek. Ami a könyvkölcsönzést illeti, a 2023-as statisztikai adatokat ismerve egyértelmű emelkedést tapasztalhatunk a kölcsönzött dokumentumok, valamint a kölcsönző vagy a kölcsönzési határidejét meghosszabbító olvasók számának napi átlagában, azaz bátran kijelenthető, hogy többen és többet kölcsönöznek, mint korábban. A rendezvények (és ezzel együtt a rendezvényeken részt vevők) száma ugyanakkor csökkent 2019-hez képest, ami részben a kisebb területtel, részben a pénzügyi lehetőségeink kedvezőtlen változásával, részben pedig a könyvtárhasználók szokásainak megváltozásával indokolható. 2021-ben a járványhelyzet hívta életre, de azóta is töretlen a legkisebbeket megcélzó olvasásnépszerűsítő programunk, a Mesekosár, melynek keretein belül a gyermekkönyvtár által összeállított mesekosarakat eljuttattuk az óvodákba, és ott hagytuk olvasásra két hónapig. A projektbe tizenhárom orosházi óvoda kapcsolódott be. A könyvtárban jelenleg három csoport működik aktívan (MűKedvelő biblioterápiás csoport, LélekVitamin Klub az idősebb korosztálynak, Justh Zsigmond-olvasókör), valamint kísérleti jelleggel elindult az Olvasóklub a Székács József Evangélikus Általános Iskola diákjaival.

Emellett a nyári időszakban kétszer egy hétig játszótér, valamint olvasótábor is van, a közösségi szolgálatos diákok közreműködésével pedig „Kattints velünk!” program az idősebb korosztály számítógépes ismereteinek bővítésére (2024-től ezt váltja fel terveink szerint a Netrevalók program). A Vakok és Gyengénlátók Békés Megyei Egyesülete havi rendszerességgel tart ügyeletet a tagok számára a könyvtárban, emellett rendszeresen találkozik is.

A Justh Zsigmond Városi Könyvtárban jelenleg 10 fő áll alkalmazásban. Nagy büszkeséggel mondhatjuk, hogy 2017-től 2024-ig hét munkatársunk kapta meg az Orosháza Közszolgálatáért-díjat és kettő az Az Év Könyvtárosa Békésben-díjat. 2020-ban és 2022-ben Családbarát szolgáltató hely címmel, 2020-ban Minősített Könyvtár címmel ismerték el a könyvtár munkáját, miközben 2020-ban átvehettük a Békés Megyei Vakokért emlékplakettet is.

2024 több szempontból is izgalmas évnek ígérkezett a számunkra: a megalapítás 75.

„2024 több szempontból is izgalmas évnek ígérkezett a számunkra: a megalapítás 75. és a névfelvétel 25. évfordulója mellett ebben az évben emlékezünk Justh Zsigmond halálának a 130. évfordulójára is”

és a névfelvétel 25. évfordulója mellett ebben az évben emlékezünk Justh Zsigmond halálának a 130. évfordulójára is. A 75. évforduló apropójából erre az évre kicsit módosítottuk megszokott logónkat, és az arculati elemeket megtartva „hetvenötösítettük” azt. A 75-ös logót egész évben használjuk közösségi oldalainkon, plakátjainkon, de feltűnik az erre az évre gyártott szilikon karkötőinken is, melyeket a nagyobb rendezvényeinken adunk ajándékba olvasóinknak. A Lira.hu támogatásával könyves bingo játékot indítottunk, Xbox-bajnokságokat hirdettünk meg, eladónak váló könyveink árát 75 Ft/db egységárban határoztuk meg. A programok tervezését már tavaly ősszel megkezdtük, és többé-kevésbé véglegesítettük a nagyobb rendezvényeink időpontjait is. Ennek eredményeként márciusban vendégünk volt az orosházi származású olimpikon, személyi edző, influenszer Góg Anikó, akinek előadására 180 vendéget regisztráltunk (így végül nem is a könyvtár, hanem a könyvtárnak is helyet adó Petőfi Művelődési Központ koncerterme volt a helyszín), áprilisban pedig rekordlétszámú jelentkezővel rendeztük meg a Gyopárka tündér mesemondó versenyt (szülőkkel, hozzátartozókkal több mint 130 vendégünk volt, így két helyszínen, párhuzamosan folyt a verseny).

A programok tekintetében a kiemelt időszak számunkra a júniusi évfordulós hét lesz, amikor mások mellett vendégünk lesz Tóth Krisztina is, és – akár csak az alapítás 70. évfordulóján – egész napos felolvasó-maratont is szervezünk olvasóink, partnereink bevonásával, zárásként koncerttel és közös tortázással. A megemlékezések sora ezzel nem ér véget, túl azon, hogy a megjelenésünk egész évben 75-ös lesz, miként a könyvtárunkban is ez az ősszel lesz érvényes egész évben, az ősszel is tervezünk *Ezt látta a kameránk* címmel vetítést a könyvtár által rögzített helytörténeti vonatkozású felvételekből, külön előadást Justh Zsigmondról és még számtalan más programot.

Buzai Csaba

Kárpátaljai magyar irodalmi napok a háború árnyékában

Az Együtt Írótabor – Kárpátaljai Magyar Irodalmi Napok központi helyszíne 2024-ben is a Beregszászi Központi könyvtár volt. Idén XV. alkalommal indult útjára az irodalmi karaván április 16–19. között, melynek meghívóján Kovács Vilmos Testamentum című versének sorai olvashatók: „Uram, marad itt még néhány bolond...”

Már nagyon vártuk a rendezvénysorozatot, mert a XIV. irodalmi napok életünk végéig, örökre bevésődtek mindannyiunk lelkébe, ugyanis ennek időpontja 2022. február 24., ezen a napon tört ki a háború Emlékszünk az első nap káoszára, a rémületre, a tanácstalanságra. nem tudtuk, mi lesz. A nagyszabású író-olvasó találkozóból a könyvtáradó lett és egy közös fénykép, mert ki tudja mi lesz. Eltelt bő két év, a háború még mindig tart. A múzsák nem hallgatnak a háború árnyékában sem.

Nagyon örültünk, mikor Dupka György jelezte, hogy ismét útjára indulhat az irodalmi karaván, mely a hagyományokhoz híven a bevont iskolák mellett tesz egy megállót a Beregszászi Központi Könyvtárban is.

Örömmel és izgalommal fogtunk bele a szervezésbe, aggódtunk, sikerül-e közönséget szervezni, mert tudtuk, hogy magyar irodalmi rendezvényeink több látogatója már nem Beregszászban, nem Ukrajnában él. Lelkesen szerveztük, hirdettük az eseményt, szerveztük a közönséget, nagy örömünkre a könyvtár olvasóterme megtelt. Dupka György felidézte a háború első napjára eső irodalmi karaván emlékét, mely nemcsak nálunk, hanem az összes helyszínen meghiúsult. Elmondta, hogy a múzsák a háború árnyékában sem hallgatnak, elérkezettnek látta az időt, hogy újra útjára indítsa az irodalmi karavánt a régi helyszínekkel, mely Ungvárról indult, bejárja Bereget, Ugocsát és Máramarost. A szülőföldjükön megmaradt alkotók elindultak és felkeresték az iskolákat,

művelődési intézményeket, hogy bemutassák legújabb műveiket, népszerűsítsék a kortárs irodalmat. Szemere Judit bemutatta „Szégyenpiac”:

Tollal a békéért az orosz–ukrán háború árnyékában című antológiát. Ebben az Együtt című irodalmi folyóirat szerzői körének írásait gyűjtötték össze, a huszonöt szerző műveiből összeállított válogatás a háború megéléséről és a béke utáni fájdalmas vágyról ír. Dr. Csordás László irodalomtörténész, kritikus, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanára, Lévai Aliz Mária, Móricz Zsigmond irodalmi alkotói ösztöndíjas költő olvasott fel legújabb műveiből, Shrek Timea író felolvasott egy részletet a kötetben megjelent novellájából, bemutatta az Ördögszeg című legújabb könyvét.

Zubánics László bemutatta az Együtt című folyóirat legújabb számát. Szemere Judit a jelenlévők figyelmébe ajánlotta a Kárpátaljai Hírmondó legfrissebb számát, felolvasta Füzesi Magda Kis sikátor balladája című balladáját, Sz. Kárpáthy Kata költő, író, felolvasta Új pasik arcai című versét, majd Zán Fábrián Balázs pályakezdő költő olvasott fel verseiből. A rendezvény beszélgetéssel zárult, innen a Nagyberegi Református Líceumba indultak az alkotók egy rendhagyó irodalomórára.

A XV. Kárpátaljai Magyar Irodalmi Napok helyszínei:

- az UNE-n a MOZAIK – a Kárpátaljai Magyar Irodalom Emléktér,
- a Gáti Kovács Vilmos Líceum,
- a Beregszászi Bethlen Gábor Líceum,
- a Beregszászi Központi Könyvtár,
- a Nagyberegi Református Líceum,
- a Tiszabökényi Művelődési Ház,
- a Viski Kölcsey Ferenc Líceum,
- a Karáczfalvai Sztójka Sándor Görögkatolikus Líceum,
- a Péterfalvai Kölcsey Ferenc Líceum,
- a Péterfalvai Református Líceum,
- a Tiszabökényi Gimnázium.

Varga Éva

Megnyílt a Komlóverzum, benne a teljesen megújult könyvtárral

„Az összevont intézmény neve most teljesen új, ám a korábbi névadó, József Attila neve továbbra is szerves részét képezi a belső terek koncepciójának”

A Komlóverzumot hivatalosan márciusban nyitották meg, de az intézmény részét képező könyvtári részlegek már január óta látogathatók. Az épület átalakítása, a belső terek bővítése nagy munkát adott a könyvtárosoknak, hiszen folyamatosan mozgatniuk kellett az állományt. A komplex folyamatban a tervezés 2021-ben, az építés 2022 májusában kezdődött.

A Komlóverzum Látogatóközpont, Városi Könyvtár és Muzeális Gyűjteményben jelenleg 10 fő dolgozik. Ez a stáb üzemelteti az épület minden egységét, amely a tetőtér beépítésével négyszintessé alakult – meséli Steinerbrunner Győzőné, aki 2014 óta áll az intézmény élén.

Látogatásunkkor az intézmény vezetőjét az átalakításokról és a könyvtár mostani helyzetéről kérdeztük. Az épület bejáratát az alagsorban kezdtük, itt található a könyvtári és múzeumi raktár, a feldolgozás, a digitalizálás, továbbá a gyermekkönyvtár és a hozzá kapcsolódó játszóház. Utóbbiaknak teljesen külön bejárata van, mely az akadálymentes bejárat is egyben.

A Komlóverzum Látogatóközpont, Városi Könyvtár és Muzeális Gyűjtemény az egyik legszokásosabb közgyűjtemény a Baranya vármegyei Komlón. A korábbi nevén József Attila Városi Könyvtár és Muzeális Gyűjtemény épületének teljes körű felújításával és bővítésével egy közel 3200 négyzetméteres komplex intézmény valósult meg.

A földszinten található egy múzeum shop, ahol jegyet lehet venni a muzeális gyűjteménybe látogatóközpontba, és ezen a szinten van a felnőttkönyvtár, és itt vannak az irodák is. Az emeleten van a helytörténeti és a természettudományi gyűjtemény, a kiállító- és konferenciaterem, a tetőtérbe került a látványos installációkkal gazdagított látogatóközpont, ahol a baranyai őshüllőket is bemutatják. Ennek oka, hogy a Mecsek feketekőszénbányáiban és azok meddőhányóin találják meg Magyarország első dinoszauruszleleteit, a jura korban élt dinoszauruszfaj, a Komlosaurus carbonis lábnyomfossziliáit. A kiállítás látogatói bepillanthatnak a 200 millió évvel ezelőtti Mecsek-hegység életébe, megcsodálhatják a gigászi mamutot, az ősembereket, a mecseki dinoszauruszokat, az egykori tengeri lényeket, továbbá megismerkedhetnek a mecseki feketekőszén keletkezésével, bányászatával.

Térjünk vissza a könyvtárhoz, amelyet 1953-ban alapítottak a városban, és 1999-ben költözött a jelenlegi épületébe. A mostani felújítások a könyvtári rész alapterületét egyébként nem érintették, a bútortzatát annál inkább. Az állomány nagysága sem változott, jelenleg 110 ezres.

A már említett gyermekkönyvtárat egy pályázati forrás segítségével korábban sikerült felújítani, 2019-ben adták át. A felnőttkönyvtár most lett teljes körűen felújítva. Az elmúlt közel két év alatt az intézményvezető elmondása szerint maximum 3-4 hétre zártak be. Szerencsére akadt az épületben egy kb. 60 négyzetméteres, külön bejáratú helyiség, amelyet az átalakítási munkák nem érintettek. Ide tudtak elhelyezni egy nagyjából 5000 kötetes állományt, leginkább a friss, legújabb könyvekkel, így folyamatosan kapcsolatban maradtak az olvasókkal.

A látogatóközpontban a földszinten található a múzeum shop, ahol jegyet lehet venni a muzeális gyűjteménybe látogatóközpontba, és ezen a szinten van a felnőttkönyvtár, és itt vannak az irodák is. Az emeleten van a helytörténeti és a természettudományi gyűjtemény, a kiállító- és konferenciaterem, a tetőtérbe került a látványos installációkkal gazdagított látogatóközpont, ahol a baranyai őshüllőket is bemutatják. Ennek oka, hogy a Mecsek feketekőszénbányáiban és azok meddőhányóin találják meg Magyarország első dinoszauruszleleteit, a jura korban élt dinoszauruszfaj, a Komlosaurus carbonis lábnyomfossziliáit. A kiállítás látogatói bepillanthatnak a 200 millió évvel ezelőtti Mecsek-hegység életébe, megcsodálhatják a gigászi mamutot, az ősembereket, a mecseki dinoszauruszokat, az egykori tengeri lényeket, továbbá megismerkedhetnek a mecseki feketekőszén keletkezésével, bányászatával.

Az építkezés a gyermekkönyvtárba beiratkozott olvasókat érintette rosszabbul. Sajnos rendezvényeket sem tudtak tartani, így leginkább a gyerekeket vesztették el az átmeneti időszak alatt.

A felnőtt olvasóknál nagyjából 10 és 20 százalék közötti csökkenés volt jellemző az igazgatónő szerint, aki hozzáte-

szi, hogy a felújítás után, miután az egész épületet ismét birtokba vehették, azt tapasztalják, hogy többen jönnek, és reményeik szerint visszanyerhetik majd azokat is, akik lemorzsolódtak az átmeneti időszakban.

A könyvtárosok munkakörülményei jelentősen javultak: az irodák bútorai és a kiszolgálóhelyiségek eszközei is teljesen újak. Az épület továbbá több funkcióval is gazdagodott, ezek a könyvtár lehetőségeit is bővítik. Kialakítottak egy olyan szobát, ahová a különgyűjteményeik kerülnek: a dedikált könyvek, a képregények, a 100 évnél régebbi könyvek, a diafilmek, a hangskönyvek, a koronglemezek.

Rendezvényeket most 100 főig tudnak fogadni, ehhez kapcsolódóan van egy modern, jól felszerelt catering helyiségük is, amely nagyszerű lehetőség az események lebonyolításakor. Az épületben kialakítottak egy sajtó/podcastszo-

bát, amelyben kisebb sajtókonferenciákat tudnak rendezni, beszélgetéseket tudnak rögzíteni, ezt segíti a helyiség hangszigetelt kialakítása is.

Az összevont intézmény neve most teljesen új, ám a korábbi névadó, József Attila neve továbbra is szerves részét képezi a belső terek koncepciójának. A könyvtár olvasótermének bejárata fölött József Attila eredeti aláírását örökölte meg az épület kivitelezője. A terem másik központi eleme pedig az a restaurált, hatalmas fali freskó, amelyet az elmúlt évtizedekben elrejtett a burkolat, azonban a tervezők megmentették az enyészet-

„Az egykori bányászváros már több turisztikai célpontot is kínál manapság”

től. Ezt az alkotást Szentgyörgyi Kornél, Kossuth- és Munkácsy-díjas festő festette 1956-ban.

A kérdésünkre, hogy az intézmény vezetője mennyire tekinti még magára könyvtárosként, nevetve azt a választ kapjuk tőle, hogy évek óta leginkább vállalkozónak érzi magát.

Igyekeznek úgy működni, hogy az intézmény komplexitásában, szolgáltatásaiban rejlő lehetőségeket minél jobban kihasználják.

Az intézményvezető úgy látja,

hogy jelenleg nagy az érdeklődés a március végi nyitás óta, június eleji látogatásunkig 3100 látogatója volt a Komlóverzumnak. Vannak már partnereik helyben. Például az országosan is ismert Komlói MiniZOO, amellyel együttműködnek, és a látogatóiknak kölcsönösen ajánlják egymás szolgáltatásait. Várják a baranyai általános iskolásokat és óvodásokat, akiknek a Komlóverzum mellett a város egyéb lehetőségeket is kínál. Osztálykirándulás céljával érkezve akár egy teljes napot el tudnak tölteni a városban. Az egykori bányászváros már több turisztikai cél-

pontot is kínál manapság.

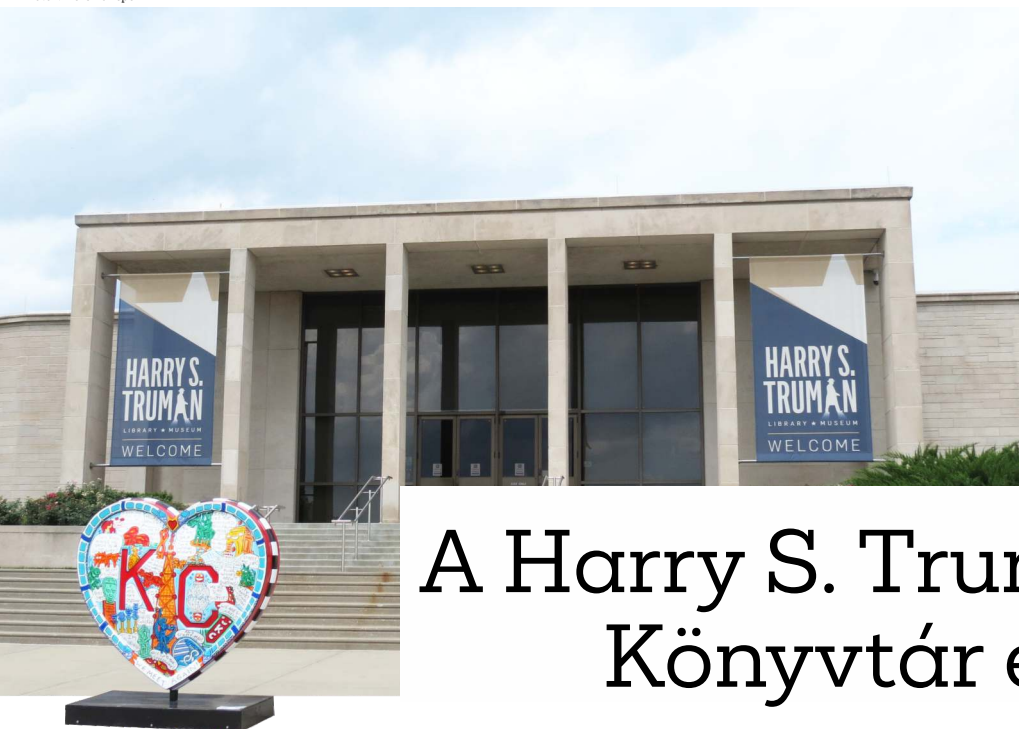
Az újrainítás óta nagy hangsúlyt fektetnek a kommunikációs, reklám- és marketingtevékenységre. Célul tűzték ki, hogy akár egy új UNESCO Geopark központjaként a Komlóverzum és Komló városa bekerüljön Magyarország turisztikai vérkeringésébe.

Az intézmény vezetője beszélgetésünket azzal zárja: évekig a könyvtár segítette a muzeális gyűjteményt, mert ott kevesebb látogató volt, most a látogatóközpont segíti majd a könyvtárat, hogy minél többen betérjenek, és ez így van jól. Az intézményegységek átjárhatóak, nagyon jól tudják támogatni egymás munkáját, kutatásait.

Szeifer Csaba

Fotók: A szerző képei

Egy szuperhatalom
apjának
legfőbb emlékhelye.

A Harry S. Truman Elnöki Könyvtár és Múzeum

vetik Rooseveltt mintáját. Miután felépül a könyvtár, a Nemzeti Levéltár fenntartásába kerül, illetve folyamatosan gyarapodik az elnöki iratokon túl az adminisztráció számos tagjának magánhagyatékával. Ezáltal az adott amerikai elnöknek politikai hagyatékát kutatni szándékozók egy tematikus könyvtárban, levéltárban kutathatnak, s az érdeklődők egy múzeumi tárlatot is megtekinthetnek. A mostani írásban az idén 140 éve született Harry S. Truman elnöki könyvtárának történetét és a szerző személyes kutatási tapasztalatait mutatjuk be.

Truman, a település büszkesége

Az elnöki könyvtárak helyét alapítójuk jelöli ki, de általában legmeghatározóbb lakhelyükön vagy születési helyükön építik fel. Truman esetében fiatalon, kezdő ügyvédi és bírói karrierjének helyszínét a Missouri állambeli Independence városát választotta. A település rendkívül büszke szülőföldre: a helyi bíróság előtt szobor állít emléket az egykori elnöknek; a volt lakhelyeit emléktábla jelzi, s a személyes otthona nemzeti parki fenntartásban várja a látogatókat; a Trumanhoz kötődő helyszíneknél, például idősebb fákknál is tábla jelzi a kapcsolódását az elnök életéhez. A város számára az emlékhelyeket felkereső turisták a világ minden pontjáról vonzzák a látogatókat, akik meg akarják is-

merni az USA egyik legjobb megítélésű elnökét, vagy csak egy pecsétet szeretnének az elnöki könyvtárak látogatására sarkalló „ütlevelükbe”.

Miután Truman távozott a Fehér Házból, Independence-be vonult vissza, és elnöki könyvtárának felépítésére fordította „nyugdíjas éveit”. Éveken át járta az országot, és gyűjtötte az adományokat az épület felépítésére, berendezésére. Az Independence városának kezelésében álló közpark területén épült fel a könyvtár, s 1957. július 6-án nyitották meg a nagyközönség előtt. A nyugdíjas elnök az épületben saját irodát alakított ki, ahonnan követte a világ híreit, s ahol fogadott számos méltóságot. Többek között így kerülhetett sor 1963. november 5-én Nagy Ferenc, emigrációba kényszerült, bissei származású miniszterelnök látogatására is, amikor is a (miniszter)elnökségük során kettejük között kialakult személyes ismertség okán reggel háromnegyed nyolckor találkozhattak, és a kisgazda politikus megtekinthette amerikai partnere újdonsült munkahelyét. Az újdonsült „ovális iroda” mind a mai napig megtekinthető, ráadásul olyan állapotban, ahogy Truman halálakor maradt. Truman elkötelezettségét könyvtára felé jelzi az is, hogy az elnököt és feleségét a levéltár kutatótermétől alig pár méterre helyezték örök nyugalomra.

„Az elnöki könyvtárak helyét alapítójuk jelöli ki, de általában legmeghatározóbb lakhelyükön vagy születési helyükön építik fel”

Az Amerikai Egyesült Államokban egy különleges közgyűjteményi típust jelentenek az elnöki könyvtárak. Franklin Delano Rooseveltt személyes és elnöki iratait egy támogatói által épített könyvtárnak adományozta. 1978 óta már külön törvény szabályozza ezeket az intézményeket, de felépítésük körülményei kö-

Az elnöki tárgyi örökség – a múzeum

Az elnöki könyvtárhoz tartozik egy, a közelmúltban felújított állandó tárlatot és számos időszakos kiállítást magában foglaló múzeum. Az állandó kiállítás kronologikusan követi végig Harry S. Truman életét. A tárlatnak számos interaktív eleme van, így például az első világháborúnál kipróbálhatjuk magunkat tüzérségi tisztként egy videójátékban, vagy egy-egy kérdésre kinyitható ajtók vagy fiókok révén kapunk választ. Jól olvasható, szépen tördelt és szerkesztett feliratokkal látták el a tárgyakat és a vitrineket, illetve túlszűfoltás sem jellemezte a kiállítást. Kiemelt helyen szerepelt a kiállításban az atombomba kifejlesztése és használata, Izrael létrejötte vagy Kelet-Európa vasfüggöny mögé szorulása. Olyan különleges iratokat is bemutatnak, mint az atombombát fejlesztő tudósok petíciója, a Fehér Házban használt, csendes-óceáni hadműveleteket ábrázoló térkép. A kiállítás hangsúlya az elnökségek idején némileg az egyetemes történelem felé tolódott, de ez érthető, hiszen Truman elnöksége alatt vált az USA szuperhatalommá.

Az amerikai politikatörténet egyik különleges eseménye volt Truman második elnökjelölti kampánya, mikor is a kedvezőtlen közvélemény-kutatási adatok ellenére sikerült megnyernie a választást. A kiállítás

rendkívül személyesen, Truman és családja nézőpontjából ábrázolta ezt az időszakot, mivel a felesége és a lánya is aktív szereplője volt a kampáynak. Ez a személyes szál főleg a tárlat második felében erősödik fel, mikor is az elnöki könyvtár felépítését, a Fehér Ház 1948–1952 közt zajló felújítását ismerhetik meg a látogatók.

A múzeumhoz tartozik egy alagsori kiállítótér is, ahol ottjártamkor (2023 júniusában) Truman által használt autók és egy Japán kertkultúráját bemutató időszakos fényképkiallítás volt látható.

Truman mögött kutatni a múltat

Az érdeklődő közönség mellett a történészek, a huszadik század történelmével foglalkozó szakemberek számára is kínál érdekességeket az elnöki könyvtár. Bár igen fejlett digitalizációs tevékenységet folytatnak, de a hatalmas iratanyag kisebb része került fel a honlapjukra. Írott, képi, térképészeti, mozgóképes vagy audio forrásokat egyaránt őriz a gyűjtemény, amelyhez gyűjteményenként és témánként is mapaszintű segédletek állnak a kutatók rendelkezésére. A Covid-19 világjárványt követően még életben lévő korlátozások miatt maximálva volt a kutatóhelyek száma, de előzetes bejelentkezést és ingyenes beiratkozást követően érdemi korlátozások nélkül hozzáférhető az iratok.

„Az elnöki könyvtárhoz tartozik egy, a közelmúltban felújított állandó tárlatot és számos időszakos kiállítást magában foglaló múzeum”

tok. A kutatók saját fényképezőgéppel vagy iratot nem érintő erős fénytől mentes szkennelvel ingyenesen digitalizálhatnak. A szakemberek a rendkívül értékes kutatóidő rovására a személyzetrel közös könyvtárban érkezhettek is. A segítőképző kutatószolgálat pedig igyekszik a közletről vagy messziről érkezett érdeklődő minden kérdését megválaszolni. A levéltár mellett könyvtár is van, de kölcsönzésre nincs mód. Elsősorban a kutatást segítő alapművek, nagyobb témákat felölelő monográfiák, biográfiák, szakmunkák jelentik a gyűjtemény gerincét.

Harry S. Truman méltó emlékhelyet emelt elnökségének és az Amerikát szuperhatalommá emelő időszaknak. Az amerikai középnegyati régió egyik kedvelt történelmi látványossága, amely számos érdeklődőt vonz. A múzeum, a levéltár és a könyvtár egyaránt a tudásátadás legkorszerűbb módjaival segíti a látogatókat. Truman döntéseiről természetesen hasonló viták zajlanak szakmai körökben és a közbeszédben, mint a magyar történelem fordulópontjai esetében is. Mégis úgy gondolom, hogy egy-egy ilyen komplex közgyűjtemény elősegítheti a kutatást, a múltunk megismerését és a források megőrzését. Erre tökéletes példát mutat az, ahogyan Truman szellemét és örökségét egy elnökhöz méltóan ápolják Independence-ben.

Máté Zsolt

Fotók: Diafilmgyártó kft.

70 éves a Diafilmgyártó

Hetven éve, 1954 őszén alapította meg az egykori Népművelési Minisztérium a Magyar Diafilmgyártó Vállalatot, hogy politikai pártmunkához, ideológiai neveléshez, a korabeli népművelési munkához nagy mennyiségben készítsen képsorozatot. Természetesen mindez nem előzmények nélkül történt, hiszen 1948-tól a Magyar Fotó Állami Vállalat Dia-osztálya már előállított diafilmeket, elsősorban azokkal az eszközökkel és azoknak a fényképeszeknek a közreműködésével, akiknek szövetkezetekbe kellett tömörülniük. A két világháború közötti évtizedekben a Székesfehérvári Pedagógiai Filmgyár, a Falu Uránija ismeretterjesztő társaság és néhány kisebb gyártó már készített filmdia pozitív-szalagokat. A fotókémiai ipar fejlődése lehetővé tette a lángmentes film általános bevezetését (1953), ezzel megteremtve mesefilmek nagy példányszámú kiadásának lehetőségét, megteremtve ezzel egy máig élő műfajt: a mesediafilmeket.

A Diafilmgyártó egyike azoknak a kulturális cégeknek, amelyek mára egy elitált korszak „szócsöveként” kezdték meg működésüket, de túlélte az elmúlt hét évtizedet, benne a rendszerváltozás korának némelykor zavaros privatizációját, és napjainkig folyamatosan működik.

A gyártó és kiadó fennmaradásának ketős értelemben is nagy jelentősége van. Egyrészt megmaradtak és bemutathatóvá váltak a rendszerváltozás előtti kiadványok, amelyek így több mint fél évszázada-

dos távlatból szemlélve történelmi jelentőségűek, korrajzot adnak politikáról, gazdaságról, gondolkodásról. És talán még nagyobb jelentőségű, hogy a fennmaradás révén sikerült megőrizni egy hagyományos, Európában, de a világon is ma már szinte egyedülálló műfajt, a diavetítést, amelyen napjainkban a szalagos mesefilmek sokaságának bemutatását értjük.

A diázás – pszichológusok által is vallott – számos értékes tulajdonságát szükségtelen volna itt mind felsorolni. Kettőt azonban mégis érdemes ezek közül kiemelni: a diázás a vizuális nevelés mellett az olvasás megszerettetésének egyik legkiválóbb eszköze. A kisgyerek a diázás közben magával az irodalommal találkozik, abban a megnyugtató környezetben, ahol együtt a család, a besötétített szoba, a szülő kedves hangján megszólaló mese életre szóló, meghatározó élményt adhat. A vetítéskor ott látja a képek alatt futó rövid szövegcsíkokat, és így akaratlanul is ismerkedik a betűk világával. Az iskolába kerülve már alig várja, hogy maga olvasson fel. A műfaj sajátosságait és értékeit felismerve a diavetítés magyar hagyománya hungarikumként 2022-ben bekerült az ágazati értéktárba.

Az értéktárba kerülés azért is nagy jelentőségű, mert a diavetítés mint műfaj ismert és elterjedt volt az egész világon, de viszonylagos olcsósága miatt elsősorban a kelet-közép-európai országokban terjedt el igazán. Az utóbbi évtizedekben

felgyorsult technikai eszközök és hordozók, valamint az internet fejlődése ellenére ez a médium nálunk maradt meg egyedül az Európai Unió országai közül.

Az ezredfordulós mélypont után, amikor évente csak 60 000 tekercs kelt el, a forgalom napjainkra elérte a 240 000 darabot. A forgalomban lévő közel 300 cím több mint harmada már új mese, napjaink gyer-

„Sikerült megőrizni egy hagyományos, Európában, de a világon is ma már szinte egyedülálló műfajt, a diavetítést, amelyen napjainkban a szalagos mesefilmek sokaságának bemutatását értjük”

mekirodalmának írói és grafikusai szívesen vállalkoznak új produkciók létrehozására.

A diafilmek ipari előállításának megindulásával párhuzamosan a jelentős példányszámban gyártott szalagok joggal kerültek az 1950-es években a közművelődési könyvtárak állományába. A diafilmtárak kialakításához egy 1957-es miniszteri utasítás adott keretet.

A munka gyakorlati megvalósításához az Országos Széchényi Könyvtár által kiadott Útmutató a diafilmek kezeléséhez című kiadvány (1959) nyújtott segítséget. A 30 oldal terjedelmű módszertani segédlet részletesen foglalkozott a gyarapítás, a tárolás, a feldolgozás – a filmekről történő tartalmi tájékoztatás – és a kölcsönzés kérdéseivel. A miniszteri utasítás szellemében a könyvtáraknak diagyűjteményeikkel a népművelési munkát kellett támogatniuk, ugyanakkor az egyéni könyvtárhasználói, tehát a dokumentummal kapcsolatos olvasói igényeket is ki kellett elégíteniük.

A diafilmeknek a népművelés gyakorlatában történő hasznosításához 1960-ban az egykori Népművelési Intézet Módszertani Osztálya is kiadott Útmutatót. Ebben felsorolták azokat a rendezvény típusokat, foglalkozási formákat, melyek keretében a dia-összeállításokat eredményesen lehetett használni.

A módszertani kiadvány felhívta a kulturmunkások figyelmét arra, hogy a filmeket a közművelődési intézményekből (megyei, városi, községi könyvtárak) lehet kikölcsönözni.

A gyakorlat szerint a könyvtárak legtöbbször a gyermekrészlegekben és -könyvtárakban helyezték el diaállományukat.

Megjegyzendő, a családok birtokában már az 1960-as években több mint 200 ezer, a Lemezárugyár által gyártott, ún. púpos mesefilmvetítő készülék volt, és ez a szám jóval meghaladta a közművelődési intézmények gépparkját.

A filmek gyermekkönyvtárakban történő elhelyezése meghatározta, hogy a kis olvasók és a szülők a közművelődési intézmények lehetőségeit meghaladó mértékben kölcsönözték a kényes, sérülékeny szalagokat. A csekély kölcsönzési díj mesefilmként 1 forint, ismeretterjesztő tekercsenként 50 fillér, és a rongálási kártérítés nem fedezte az új kópiák beszerzésének, valamint állagmegóvásának költségeit. A gyűjtemények néhány év alatt annyira megkoptak, hogy anyaguk használhatatlanná vált.

A televízió megjelenése az 1960-as évek elejére csökkentette a diafilmek népszerűségét. Ezzel párhuzamosan újjáépült a megyei film- és szemléltetőeszköztárak rendszere. A két világháború közötti évtizedekben már működtek vármegyei film- és diatárak, melyek a mozgófilmek árnyékában foglalkoztak diakölcsönzéssel is. A filmtárak elsősorban a közművelődési intézmények, iskolák mozgófilmmel történő ellátását tekintették fő feladatuknak, diagyűjteményeiket a csekély anyagi bevétel miatt számottevően nem fejlesztették.

Állományuk összetétele teljes mértékben azonos volt a könyvtárak kínálta választékkal.

Átmeneti visszaesés után, az 1970-es évek közepétől a könyvtárak és az olvasók újra érdeklődni kezdtek a nem hagyományos, nem könyvtípusú dokumentumok iránt. A hazai könyvtárügyben megszorodtak azok a publikációk, amelyek elsősorban a fejlett könyvtárüggyel bíró angolszász és skandináv államok tapasztalatairól számoltak be.

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ – (ma Könyvtári Intézet) az Országos Széchényi Könyvtár már említett módszertani osztályának utódja – azokban az években elsősorban publikációk közlésével, továbbképzések szervezésével elindította azt a folyamatot, hogy a könyvtárak a nem hagyományos dokumentumokat (diafilmeket, hanglemezeket, kazettákat) a könyvekkel egyenrangúan kezeljék.

A megvalósítás gyakorlati útját egyengette az 1973-ban létrejött Országos Oktatástechnikai Központ (OOK) Könyv- és Médiatára integrált gyűjteményével, valamint a városi és későbbiekben a megyei könyvtárak egy része azzal, hogy az új, időközben meghonosodott „médiatári” szemléletet fogadták el, és igyekeztek lehetőségeikhez mérten megvalósítani is. A kezdeményező könyvtárak gyűjteményeikhez új típusú szolgáltatásokat alakítottak ki, csoportos foglalkozásokat szerveztek, klubokat működtettek stb. Tekercsdia- és keretesdialemez-sorozat

„A jubileumi év zárásaként
ez év novemberében
a Diafilmgyártó
egy hiánypótló kiadványt
jelentet meg: *DIAkönyv.*
*A magyar diafilmgyártás
története* címmel”

taikat a szokásosnál részletesebben, analitikusan feltárták, így a képekhez kötődő tartalmi információk beépülhettek a könyvtárak tájékoztatórendszereibe. Szinte mindegyik kezdeményező intézmény munkáját megismerhették az érdeklődők a Könyvtáros című szaklapból.

Az OOK Könyv- és Médiatára 1980-ban elindította az Új Média című állománygyarapítási folyóiratát. A folyóirat kiadását az tette indokoltá, hogy a hanglezmezek kivételével a többi hangos-képes ismerethordozónak nem volt országos regisztráló és tájékoztató kiadványa. Az állománygyarapítást segítő füzet hét évig tartó megjelenése alatt 933 diakiadványt regisztrált. Azokban az években már nemcsak a Diafilmgyártó műhelyéből kerültek ki diafelvételek, hanem az időközben kiszélesedő gyártási kedvet tükrözi, hogy új cégek, a FORTE Színes Labor, Fotó-optikai Ipari Szövetkezet, az Idegenforgalmi Propaganda Vállalat, az Építésügyi Tájékoztatói Központ, valamint a TIT Természettudományi Stúdió jelentkeztek a piacon.

Az Országos Oktatástechnikai Központ az 1990-es évek elejére elveszítette állami és a nemzetközi szervezetektől kapott anyagi támogatását, mint költségvetési intézmény fokozatosan hanyatlani kezdett. Először pedagógia kiadványai, majd a taneszközök fejlesztése terén kivívott monopóliumai megszűntek. Végül felszámolták. Pedagógiai és médiatári gyűjteményét napjainkban az Országos Pedagógiai Könyvtár- és Múzeum őrzi.

A jubileumi év zárásaként ez év novemberében a Diafilmgyártó egy hiánypótló kiadványt jelentet meg *DIAkönyv.* A magyar diafilmgyártás története címmel, amely betekintést nyújt a diavetítés és a hozzá kapcsolódó technika történetébe, a nagyipari gyártás kezdeteibe, számba veszi

a korabeli kiadványok tematikáját és jellegzetes darabjait, az ismeretterjesztő és oktatótekerceket mellett végigkíséri a mesediafilmek kiadásának múltját és jelenét, mindezt sok-sok képpel illusztrálva, számos érdekességgel fűszerezve.

Bíró Ferenc

A fotókat Torók Csaba és Hatvani István készítette

Zöldkönyvtári módszerek, szolgáltatások, környezet- tudatosítás a gyakorlatban

Vajon ki emlékszik még Neil Armstrong 1969-ben elhangzott történelmi mondatára? „Kis lépés egy embernek, de hatalmas ugrás az emberiségnek.” Akár ezzel a történelmi mondattal is kezdődhetett volna a Határon Túl III. Zöldkönyvtári Konferencia, amelynek fókuszában az ökológiai rendszerváltás állt.

Az elmúlt évtizedekben a fenntarthatóság egyre fontosabb szerepet kapott a társadalmi párbeszédben. Nem kivétel ez alól a kulturális intézmények világa sem, ahol a könyvtárak is aktívan keresik a lehetőségeket arra, hogy hozzájáruljanak a környezettudatos gondolkodás terjesztéséhez. Ezt a célt szolgálta Tatabányán a legutóbbi Zöldkönyvtári Konferencia is, amely izgalmas előadásokkal és kreatív ötletekkel inspirálta a résztvevőket.

Az eseményt Mikolasek Zsófia házigazda, a József Attila Könyvtár igazgatója és Bencsik János országgyűlési képviselő nyitotta meg. A konferencia házigazdája Nász János

ökológiai szakreferens és Zöld Ág-díjas főkönyvtáros volt, aki összefoglalójában ismertette a zöldkönyvtári hivatás megalakulását és az eddig elért eredményeket, kiemelve azok fontosságát és hatékonyságát.

A konferencián olyan kiemelkedő szakemberek osztották meg gondolataikat és kutatási eredményeiket, akik elkötelezettek az élhetőbb környezetért és jövőért.

Az előadások sorát Lányi András nyugalmazott egyetemi docens, humánökológus indította el, aki inspiráló gondolatokkal szolgált. Politikai ökológiát ok-

tat az egyetemen, és fő mottója, hogy az olvasás és tanulás a legmeggyőzőbb eszköz az ökológiai szemléletváltáshoz. E két tevékenység nem csupán a személyes fejlődést szolgálja, hanem a társadalom egészére is jótékony hatással van. Az olvasás és a tanulás a leghatékonyabb módszer, amivel szembenézhetünk a civilizációs és ökológiai válság kihívásaival. A mo-

„A konferencia világossá tette, hogy az ökológiai szemlélet és az olvasás kéz a kézben járnak.”

dern társadalmakban azonban szomorúan tapasztalható, hogy a hagyományos tudás elveszett. Nemzedékek tudása merült feledésbe, amely évszázadokon át formálta közösségeinket és életmódunkat. A civilizációs válság az ökológiai válság előzménye, hiszen amikor elhanyagoljuk a múlt bölcsességét, elveszítjük azokat az alapokat, amelyekre jövőnket építhetnénk. A másik iránti tisztelet és vélemény meghallgatása elvész, miközben a társadalmi kontroll is gyengül. Kikkel lehetne elvégezni ezt a rendszerváltást? Te mit teszel ebben az ügyben? Milyen időbeli keretek között lenne hatékony? Nos, erre a kérdésre is választ kaptunk: az Egyén (ÉN), hogyan határoz és dönt, mit tesz annak érdekében, hogy ez a szemlélet pozitív irányban megváltozzon. Elvileg erkölcsi lények vagyunk, akik felelősséget éreznek nemcsak saját maguk, de a következő nemzedék iránt. Ezt az erkölcsi magatartást és hozzáállást kell az embereken és közösségeken megerősíteni.

A konferencia másik nagy sikerű vendége, Antal Miklós ökológiai közgazdász, az MTA-ELTE Lendület ÚJ Vízión kutatócsoport vezetője szintén lenyűgöző előadást tartott a konferencián. Ő a cselekvési és kommunikációs lehetőségeket helyezte előtérbe az ökológiai rendszerváltás kontextusában. Az előadó átfogóan vizsgálta, hogy hogyan lehetne a tudományos eredményeket átültetni a mindennapi gyakorlatba, és hogyan lehetne hatékonyan kommunikálni a változások fontosságát és szükségességét a társadalom szélesebb rétegei felé. Érdekes és megdöbbentő adatokkal szolgált az ökológiai válság alátámasztására. Szó volt a légszennyezés növekedéséről, a hulladékanyagok nagymértékű felhalmozásáról, a csökkenő biodiverzitásokról. Antal Miklós gondolatai és tapasztalatai rávilágítanak arra, hogy a változtatás valóban nagyon nehéz, különösen akkor, ha olyan összetett és előre nem jelezhető problémákkal kell szembenéznünk, mint az épületenergetika, az egészségügyi hatások, a légszennyezés, az invazív fajok elterjedése és az éghajlati változás. Azonban az együttműködő képességek fejlesztése, az új technológiák alkalmazása és a fenntartható táplálkozási szokások kialakítása mind hozzájárulhatnak ahhoz, hogy hatékony megoldásokat találjunk ezekre a kihívásokra. Azt azonban leszögezte, hogy az embereknek nagyon nehéz változtatni a mai felgyorsult és információra, újdonságokra éhes társadalomban.

A konferencia leginteraktívabb része a kerekasztal-beszélgetés volt, ahol a könyvtá-

rak küldöttei megoszthatták saját tapasztalataikat és ötleteiket. A beszélgetés során szó esett arról is, hogy a könyvtárak hogyan segíthetik elő a fenntarthatóságra való nevelést, és hogyan válhatnak a zöldszemlélet átadásának központi helyszínivé. Egybehangzóan kijelentették, számukra a könyvtárak azért ökoszemléletűek, mert könyvek vannak benne. Ami természetesen nemcsak a könyvek fizikai meglétét jelenti, hanem a könyvekben megrejlő kincset: A TUDÁST. Az esemény zárásaként mindenki kipróbálhatta zöldworkshop keretében az újrashasznosított anyagokból készült kreatív játékokat. Köszönet illeti a József Attila Könyvtár Gyerekkönyvtári Osztály dolgozóit, Suller Ildikót és Zantleitnerné Szébenyi Zsuzsannát, akik kreativitásuknak és elhivatottságuknak köszönhetően újabb élményekkel és ismeretekkel gazdagították a konferencia résztvevőit.

Kerekasztal résztvevői

Szabadszabai Városi Könyvtár:
Berényi Eszter, Bognár Irén

Beregszászi Járási Könyvtár: **Varga Éva**

Mezőegrecsei Könyvtár: **Vári Katalin**

Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár:
Gálovits Rózsa-Emese, Szabó Károly

Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ: **Istók Anna, Tóth Gabriella**

Illyés Gyula Könyvtár, Szekszárd:
Liebhauser János, Kaposi Ildikó, Kotogán Mariann, Kovács Norbert

Anton Bernolák Könyvtár, Érsekújvár:
Kovačicová Gizela

Óbudai Platán Könyvtár: **Pöcze Márta**

Pécsi Tudományegyetem EKTK:
Regele Tímea

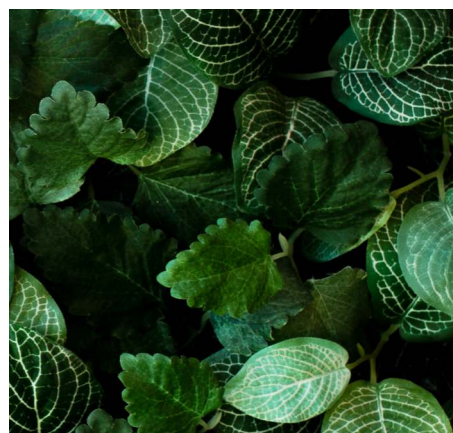
Kiskunfélegyházi Petőfi Sándor Városi Könyvtár:
Abonyi Szilvia, Tóth-Kovács Nikolett

Természetesen nemcsak ők, de a József Attila Könyvtár valamennyi dolgozója odaadóan részt vett a sikeres konferencia megszervezésben. Hálás köszönettel tartozunk nekik, hogy a 2010 óta elindított zöldkönyvtári szemléletet magukénak érzik, és példamutatásukkal a környezetükre is hatást gyakorolnak.

A konferencia világossá tette, hogy az ökológiai szemlélet és az olvasás kéz a kézben járnak. Ahogyan Lányi András fogalmazott, az olvasás és tanulás nemcsak az egyéni fejlődést szolgálja, hanem az egész társadalmat képes átalakítani az ökológiai kihívásokra való válaszként. Meggyőzően állította, hogy bár a változás kihívásokkal teli, ne lemondásként éljük meg a jelenlegi helyzetet, hanem egy új lehetőségként. Az emberiségnek lehetősége van arra, hogy újraértékelje kapcsolatait a természettel és egymással, és ezzel együtt újra felfedezze azokat az értékeket, amelyek fenntartható jövőt biztosíthatnak. A zöldkönyvtári mozgalom pedig egyre fontosabb szerepet játszik ebben a folyamatban, elősegítve a tudás átadását és az ökológiai tudatosság növelését. A Zöldkönyvtári Konferencia nemcsak inspirációt és új ötleteket adott a résztvevőknek, hanem egyértelmű üzenetet is közvetített: a könyvtáraknak kulcsszerepük lehet a fenntartható jövő építésében.

A zöld jövőért folytatott küzdelemben minden kis lépés számít — és a könyvtárak ezek közül a lépések közül sokat megtehetnek...

Forisek Timea

„A könyvtárak is aktívan keresik a lehetőségeket arra, hogy hozzájáruljanak a környezettudatos gondolkodás terjesztéséhez”

Az innovatív fejlesztések agorája: Közkönyvtári Börze 2024

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) 2024. május 29-én Közkönyvtári Börze 2024 címmel országos szakmai továbbképzést szervezett a FSZEK Központi Könyvtárában, a Wenckheim-palotában.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) támogatásával, Közkönyvtárak a XXI. században címmel 2016 óta minden évben megszervezi azt az országos szakmai rendezvényt, amelynek célja a közkönyvtárak aktualitásainak, az új trendeknek a bemutatása. Az eseményeken hazai és nemzetközi példákat, előremutató kezdeményezéseket ismerhetett meg az évek óta 100 fő feletti létszámmal érdeklődő szakmai közönség. 2024-ben megújult a rendezvény: az eddigi egész napos, hagyományos konferenciát egy interaktív, workshop jellegű továbbképzés váltotta fel, melynek során együttes gondolkodásra és alkotásra hívtuk és kértük fel a szakma képviselőit. A rendezvény formabontónak bizonyult abban a tekintetben is, hogy a szakma képviselőit a kezdettől igyekeztünk bevonni a szakmai nap előkészületeibe; a végleges program is általuk, a velük való együttműködés eredményeképpen alakult ki és valósult meg. Az érdeklődés az előzetes várakozásainkat is felülmúlta: a rendezvényre – a Wenckheim-palota befogadóképességét és a műhelymunka létszámkereteit figyelembe véve – 110 fő regisztrációját tudtuk fogadni; a helyek szűk három nap alatt beteltek. A börze fő célja az volt, hogy egyfajta agorát teremtsen a közkönyvtárak számára ahhoz, hogy bemutassák a szakmai közösségnek azokat az ötleteiket, innovatív fejlesztéseiket és jogyakorlataikat, amelyeket könyvtáraikban a közelmúltban dolgoztak ki, és alkalmaznak a felhasználóik által visszaigazolt sikerességgel. Lehetőséget kívántunk teremteni ugyanakkor arra is, hogy a börzén a könyvtárosok ki is próbálhassák ezeket az újdonságokat, saját élményként ta-

pasztalhassák meg azok hatását. Mindez azzal a nem titkolt szándékkal történt, hogy a tapasztaltakon felbuzdulva aztán a saját helyi körülményeik közé adaptálva, a helyi közösséghez igazítva meg is valósíthassák azokat szerte az országban. Az utóbbi iránti igényt jelzi, hogy a leginteraktívabbnak ígérkező műhelyekre rendkívül gyorsan, néhány óra alatt betelt a létszámkeret.

A bemutatásra kerülő projekteket is egy itthon kevésbé elterjedt gyakorlat szerint választottuk ki: a bemutatkozási lehetőséget egy nyílt pályázat útján lehetett elnyerni.

Pályázni egy erre a célra készült adatlap kitöltésével lehetett. Ezzel kapcsolatosan a legnehezebb feladat talán az volt a pályázó könyvtárak számára, hogy egy-egy innovatív törekvés lényegét maximum 400 szó terjedelemben fejtsék ki, mégpedig úgy, hogy ezzel a rövid szöveggel meggyőzzék a szakmai bizottságot a pályázat közérdeklődésre számot tartó értékeiről. A szakmai bizottság az MKE, az IKSZ, a FSZEK és Az én könyvtáram projekt delegáltjaiból állt össze.

A felhívásban megadott határidőre 41 pályamunka érkezett az ország 17 településéről: Békéscsaba, Budapest, Cegléd, Cigánd, Eger, Gödöllő, Jászberény, Kazincbarcika, Kecskemét, Mezőtúr, Ózd, Pécs, Szeged, Szekszárd, Szolnok, Tatabánya, Tiszaújváros. A legtöbb pályázatot a FSZEK és a tatabányai József Attila Könyvtár nyújtotta be.

A pályázati kiírásban 8 szakmai területet jelöltünk meg, amelyekre vonatkozóan kértük a pályázatokat:

1. Olvasóvá nevelés, olvasásfejlesztés
2. Digitáliskompetencia-fejlesztés
3. Helyismeret, helytörténet
4. Zöldkönyvtár
5. Kutatásmódszertan
6. Új típusú könyvtári programok
7. PR, marketing, kommunikáció
8. Könyvtári szervezetfejlesztés; szakmai továbbképzés

Ahogy az várható volt, a legtöbb pályázat az Olvasóvá nevelés, olvasásfejlesztés és az Új típusú könyvtári programok témakörökben érkezett, a legkevesebb pedig a Kutatásmódszertan és a Könyvtári szervezetfejlesztés; szakmai továbbképzés területén.

A beérkezett pályázatokat a szakmai bizottság a következő szempontok szerint értékelte:

- 1 **újszerűség (innováció)**
- 2 **kíváncsiság és hasznosság a célcsoport számára**
- 3 **megvalósíthatóság (pénzügyi háttér, rugalmas módszertan, könyvtárosok felkészültsége, adaptálhatóság)**
- 4 **fenntarthatóság (forrásszükséglet – pénz, ember, eszköz)**

Ezek alapján az alábbi projektek kaptak bemutatkozási lehetőséget a Közkönyvtári Börzén:

1 **Digitális játszótér a könyvtárban**

Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár (Szeged) – kompetenciafejlesztés különböző digitális eszközökkel

2 **Erdei Könyvtár** – FSZEK Pestszentimrei Könyvtár (Budapest) – könyvtári dimenziók tágitása élménypedagógiai eszközökkel

3 **Mennyit ér a könyvtár?**

Városi Könyvtár és Információs Központ (Gödöllő) – a társadalmi hasznosság, értékteremtés és marketing a számok, mutatók tükrében

4 **Digilabor és TárgyTár** – Békés Megyei Könyvtár (Békéscsaba) – makerspace típusú szolgáltatás a kompetenciák széles körű fejlesztéséért

5 **DartsMatek** – FSZEK Sárkányos Gyerekkönyvtár (Budapest) – matematikai kompetenciafejlesztés – iskolai oktatás támogatása

6 **Egyéni történetek, közösségi múlt** – FSZEK Soroksári Könyvtár (Budapest) – helytörténeti munkán alapuló közösségépítés, értékörzés

7 **T-Zóna marketing** – Verseggy Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézmény (Szolnok) – virágzó tini közösségi tér működtetése

8 **Élményalapú online** – segédanyagok kidolgozása, Hamvas Béla Városi Könyvtár (Tiszaújváros) – az iskolai tanulástámogatást elősegítő online segédanyagok előállítását könyvtári környezetben

9 **Több, mint gondolnád** – Illyés Gyula Könyvtár (Szekszárd) – a tinikorosztály megszólításának hatékony eszközei

10 **SztoriVarázslók** – Bródy Sándor Könyvtár (Eger) – a képi intelligencia és narráció fejlesztése új típusú könyvtári dokumentumokkal

Ezeneken felül poszterkiállítás keretében még bemutatkozott:

1 **„Bagoly Ludvig” olvasásnépszerűsítő játék** – Városi Könyvtár (Cegléd)

2 **Titokakadémia biblioterápiás műhely** – Városi Könyvtár (Ózd)

3 **Önműködő közösségek** – TMJV József Attila Könyvtár (Tatabánya)

4 **Szervezetfejlesztés új típusú módszerekkel** – TMJV József Attila Könyvtár (Tatabánya)

5 **Kreatív kommunikáció egy pontgyűjtő játék kapcsán olvasási kampány** – Somogyi Károly Városi és megyei Könyvtár (Szeged)

6 **Jól és jót játszani velünk élményalapú társasjátékok** – Bródy Sándor Könyvtár (Eger)

7 **Hogy kerül a könyvtár a Facebookra? Könyvtári marketing** – FSZEK Ugocsa utcai Könyvtár (Budapest)

8 **Zöldkönyvtári hálózat** – Illyés Gyula Könyvtár (Szekszárd)

9 **Családi szombatok a Központi Könyvtárban** – FSZEK Központi Könyvtár (Budapest)

10 **Olvasólétra olvasási kihívás** – Móricz Zsigmond Könyvtár (Mezőtúr)

„A poszterkiállítás legközelebb az MKE szegedi vándorgyűlése alkalmából a Somogyi-könyvtárban lesz látható”

A szakmai nap során a résztvevők egyszerre 5 helyszínen ismerkedhettek a jógyakorlatokkal. Minden projekt kétszer mutatkozhatott be annak érdekében, hogy minél több érdeklődőhöz el tudják juttatni a projektjüket.

A rendezvény további újdonsága volt, hogy egy poszterkiállítás keretében – a workshopkal bemutatkozó projektek mellett – még további tíz projekt kapott lehetőséget arra, hogy megismerhessék a hazai szakembereket. A 20 db, B1-es méretű, paravánokon elhelyezett poszterek látványos, információgazdag és újszerű színpaddal gazdagították a szakmai napot, melyek előtt szívesen fotózkodtak készítők, vagy épp rögzültek későbbi felhasználásra a látott ötletek. A poszterkiállítás legközelebb az MKE szegedi vándorgyűlése alkalmából a Somogyi-könyvtárban lesz látható.

A börzén nagy volt a nyüzsgés, különösen sokan kapcsolódtak be a különféle digitális „piacterekbe”, loptak cseppnyi enidőt a silent book bemutatón, vagy tettek képzelt kirándulást az erdei könyvtárba. Nagy volt az érdeklődés a direkt tudásátadás iránt is: a T-zóna, a könyvtárértékelés témaköre, a helyi értékek megőrzésének új lehetőségei is nagy számban vonzották a kollégákat.

Ahogy azt reméltük, a rövid bevezető előadások után – melyekben bemutatkozott e körben először a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár új főigazgatója, Kovácsné Koreny Ágnes is, s összegezte a szakmai bizottság legfőbb tapasztalatait Pócze Márta a Közkönyvtári Egylet képviselőjében – igen nagy volt a nyüzsgés, néhány műhelytől nehéz volt megválni, s ahogy ez lenni szokott, volt, amiről a bőség zavara miatt le is kellett mondani.

Jövőre folytatjuk!

**Kovácsné Koreny Ágnes,
Sóron Ildikó**

Fotó: OSZK

Jó szívvel és tisztelettel

– konferencia Bényei Miklós emlékére

Dr. Bényei Miklós éveken keresztül a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese volt, neki köszönhető a Debreceni Egyetemen 1989-ben elindult informatikus könyvtáros szak beindításának előkészítése. Az előző év júliusában elhunyt könyvtáros-történészre emlékeztek a Debrecenben megrendezett konferencián.

A május 9-én rendezett esemény délelőttjén sorra érkeztek a vendégek a Debreceni Akadémiai Bizottság Székházába. A Bényei Miklós arcképével díszített plakát hirdette az előcsarnokban, hogy ezt a napot a könyvtárosszakma egyik ikonikus alakjának szentelték, nem egészen egy évvel a halála után.

Az eseményen ott voltak a régi munkatársak, családtagok, pályatársak, tanítványok, tisztelői a Debreceni Egyetem különböző karairól, és más egyetemek, városok, könyvtárak és könyvtáros szervezetek tagjai. A megjelenők felülmúlták a várakozásunkat mind létszámban, mind személyekben.

Bényei Miklósnak rendkívül hálás a magyar könyvtárügy. Ezt szerettük volna kifejezni, amikor felmerült 2023 novemberében az ötlet, hogy a Magyar Könyvtárosok Egyesülete három szekciója, a Bibliográfiai Szekció, a Helyismereti Könyvtárosok Szervezete és a Hajdú-Bihar Megyei Szervezet közösen rendezze meg a neki ajánlott emlékkonferenciát. Azt is szeretjük volna, hogy legyen egy maradandó, tárgyasult emlék is erről az eseményről, ezért megkerestük dr. Virágos Mártát, a Gerundium egyetemtörténeti folyóirat szerkesztőségi bizottságának tagját, és megállapodtunk egy emlékkötet megjelentetésében is, a Gerundium különszámaként. A konferencia további szervezői és támogatói voltak a Debreceni Egyetem Informatikai Kara és a Debreceni Egyetem

Egyetemi és Nemzeti Könyvtára, a Méliusz Juhász Péter Könyvtár, a Debreceni Egyetem Professzori Klub és a Debreceni Akadémiai Bizottság (DAB). A szervezést 2023 novemberétől egy háromfős csapat vitte végig. Az arculati elemek elkészítését, a könyvkiállítást és a vendégfogadásban való részvételt a DEENK munkatársai biztosították.

A konferencia a köszöntőiben dr. Páles Zsolt a DAB házigazdájaként idézte fel dr. Bényei Miklós alakját, dr. Virágos Márta a konferencia levezető elnökeként köszöntötte a vendégeket, és volt pályatársaként emlékezve Bényei Miklósról nyitotta meg a konferenciát, Karácsony Gyöngyi pedig az első debreceni informatikus könyvtáros évfolyam tagjaként emlékezett arra, hogy milyen volt Bényei Miklós tanítványaként tanulni Debrecenben.

Az esemény délelőtti szakaszában Bényei Miklós élete elevenedett fel több szempontból. Elsőként Pogány György emlékezett rá *Bényei Miklós és az olvasás* címmel megtartott előadásában. Önéletrajzi írását áttekintve mutatta be, hogyan vált Bényei Miklós értelmiségivé, olvasó emberré, aki mindig is rajongásig szerette a könyveket, és egy életre hivatása maradt az olvasás népszerűsítése. Megtudtuk, milyen könyveket olvasott gyerekként, amelyek hatottak rá, és milyen élményt adtak neki újra ezek a művek, már felnőttként újraolvasva őket.

„Az előző év júliusában elhunyt könyvtáros-történészre emlékeztek a Debrecenben megrendezett konferencián”

Bakos Klára a Magyar Könyvtárosok Egyesülete volt elnökeként emlékezett Bényei Miklósnak az egyesületben és az országos könyvtárügyben betöltött szerepéről. Felelevenítette, mennyi újítást, megvalósult projektet köszönhet a könyvtárosszakma Bényei Miklósnak. Kitért a szervezetek alapítására és azokban betöltött tisztségeire, és azokra az ötletekre, inspiráló tevékenységeire, amik Bényei Miklóstól származva másokat ösztönöztek a magyar könyvtárügy előremozdítására. Dr. Bényei Miklós oktatói munkásságáról ketten is megemlékeztek. Dr. Kiszl Péter az ELTE-vel való kapcsolatát mutatta be. Bényei Miklós nemcsak tanított az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézetében, hanem az ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskolájában is tag volt mind témavezetőként, mind opponensként, bizottsági tagként. Dr. Gilányi Attila a debreceni informatikus könyvtáros szak alapításának körülményeit idézte fel az 1980-as évek végéről és azt, hogy milyen szerepe volt az alapításban Bényei Miklósnak, és mennyire komolyan vette a képzés innovatív, informatikai tartalommal való megtöltését.

A délelőtti megemlékezéseket Mennyeiné Várszegi Judit zárta, aki Bényei Miklósnak a Helyismereti Könyvtárosok Szervezetében betöltött szerepét mutatta be több fótón keresztül, ahol láthattuk derűs és komoly arcait is. Tanár Úr szeme a szigorúnak tűnő tekintetből is mindig kedvesen, megnyugtatóan, bizalmat sugárzóan csillogott. Szép emlékeket idézett fel mindannyiunkban az előadás.

A délután folyamán tudományos és szakmai előadások hangzottak el Bényei Miklós szakterületeiről. Helytörténet területén dr. Tóvári Judit az *Egy kevésbé értékelt helytörténeti forrás, a röplap újjáéledése a digitális korban* címmel megtartott előadásában arra emlékeztetett mindenkit, hogy az efemer dokumentumokban mekkora lehetőség rejlik, és ehhez mit tehetnek

hozzá a kutatók, ami előreviszti egy-egy hely történetének kutatását. Aki ismerte Tanár Urat, tudja, hogy ezt a munkát milyen alázattal, tisztelettel, szeretettel lehet végezni.

Kovács-Sós Anita *Innovatív fejlesztések a Helytörténeti Gyűjteményben* című előadása Bényei Miklós szellemi örökségét, szeretett helyismereti gyűjteményének mai köntösben való továbbélését prezentálta. Az előadásból megtudtuk, hogyan zajlik ma a Méliusz Juhász Péter Könyvtár helytörténeti anyagának digitális gyűjteménybe szervezése, milyen munkamegosztásban dolgoznak, hogyan folyik ma a lapok szemlézése, feltárása és publikálása modern módszerekkel, modern környezetben. Pogányné dr. Rózsa Gabriella *Az Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központ és az orvos-egészségügyi könyvtárak* című könyvtártörténeti előadása a trianoni békediktátum miatt elvesztett orvosi könyvtárakat mutatta be. A témának opponense volt Bényei Miklós, aki már akkor méltatta annak hiánypótló jellegét. Az általános gyűjtőkörű közkönyvtárakról ugyanis készültek felmérések, összeírások, de egy-egy szakterület szakkönyvtáiról csak nagyon hiányos ismeretek állnak rendelkezésre.

Dr. Vass Johanna *Díjak és kitüntetések: a művelődéstörténet jellemző, a könyvtár-tudomány lehetséges entitásai* című előadása Bényei Miklós egy másik fő könyvtártudományi működési területének, a bibliográfiai munkának egy modern kérdésébe engedett bepillantást. Hiánypótló lenne, ha a könyvtárosok felvállalnák a díjak, kitüntetések nyilvántartását, annak elnevezéseinek mint kitüntetett hozzáférési pontoknak a gondozását, hiszen a tudásunk, az eszközeink megvannak hozzá. Bényei Miklós fő kutatási területe történelemtudományban a reformkori magyar

politika, politikusok voltak, főként a Bihar vármegyei történések. Petró Leonárd történészként ugyanezt a korszakot kutatja. *A kőszívű ember a történész szemével* című előadásában a Bényei Miklós által kutatott korszak egyik legendás alakjának, Tisza Lajosnak az életét elevenítette fel, és ismertetett olyan irodalmi párhuzamokat Arany és Jókai művei kapcsán, ahol Tisza Lajos életének bizonyos mozzanatai megörökítésre kerültek. A romantika korába kalauzoló előadás méltó és regényes lezárása volt a konferenciának.

Dr. Bényei Miklósról jó szívvel és tisztelettel emlékszik az egész magyar könyvtárügy, nemcsak iskolaalapítóként, hanem országos jelentőségű szaktekintélyként is. Az előadások hűen tükrözték, milyen emlékeink vannak Bényei Miklósról mint emberrel és mint izig-vérig könyvtárosról. Alapos, szakmailag kiemelkedő, kiváló előadásokkal nyűgöztek le az előadók, mindegyiken átsütött a Bényei Miklós iránti tisztelet és szeretet. Szervező társaimmal együtt bízom benne, hogy ezzel a jó hangulatú konferenciával méltóan tudunk megemlékezni szeretett tanárunkról.

Takácsné Bubnó Katalin

„Dr. Bényei Miklósról jó szívvel és tisztelettel emlékszik az egész magyar könyvtárügy, nemcsak iskolaalapítóként, hanem országos jelentőségű szaktekintélyként is”

Fotó: Visky Ákos, OSZK

Bod Péter Országos Könyvtár- használati Verseny: új szervezőkkel is a hagyomány és a minőség útján

A júniusban véget érő tanévben a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny a Könyvtárostanárok Egyesülete és az Országos Széchényi Könyvtár szervezésében valósult meg. Ez hazánk első és egyetlen, az információk és a könyvtárak használatára építő országos megmérettetése – összetett, nem egy tantárgyra szűkített tehetséggondozó verseny a 7–8. és a 9–10. évfolyamos tanulók számára. A megvalósítás a kezdetektől ötvözi a hagyományt és a modernitást: egyszerre vannak benne jelen a nyomtatott és a digitális források, az ismeretek és a logikus gondolkodás, de mindezek mellett kiemelt szerepet kap a versenyzők kreativitása is.

Az előző versenyévad lebonyolítása után a verseny szervező nélkül maradt. A Könyvtárostanárok Egyesülete (KTE) hosszas keresés és egyeztetés után találta meg partnerként az Országos Széchényi Könyvtárat (OSZK), így tudta felvállalni a verseny hivatalos szervezői feladatait. Az új versenyszervezők nem változtattak a verseny céljain, felépítésén, a hagyományoknak megfelelően két szinten, három fordulóban bonyolították le a versenyt. Az iskolai szintű válogatók az iskolai könyvtárakban, a könyvtárostanárok irányítása alatt zajlottak. Innen közvetlenül lehetett bejutni az országos fordulóra, melynek írásbeli részét vármegyei könyvtári helyszíneken szervezték meg, döntője pedig a nemzeti könyvtárban zajlott, ez tovább emelte a verseny rangját. A megyei helyszínek, melyek között iskolai, vármegyei hatókörű városi, szak- és felsőoktatási könyvtárak egyaránt voltak, önkéntesen, szakmai elhivatottságból és magas minőségben végezték el a feladatot. A döntő helyszínét és a 2023 őszén kezdődött szervezési munka tekintélyes részét biztosító nemzeti könyvtár mellett a versenyt a Kulturális és Innovációs Minisztérium, a Nemzeti Kulturális Támogatáske-

zelő Nemzeti Tehetség Programja, a Bookline, a MATARKA Egyesület, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Kétéltű- és Hullóvédelmi Szakosztálya, az Állatvédelmi Oktatásért Alapítvány és a Filaposta támogatta. A Bookline és a Szabályozott Tevékenységek Felügyeleti Hatósága jóvoltából könyvadománnyal támogathattuk a döntőbe jutott diákokon túl az iskolák könyvtárait is.

Fenntarthatóság és újrahasznosítható könyvtári feladatok

Az idei évben a verseny témája a fenntartható fejlődés volt. A környezettel, természettel kapcsolatos témák már hetedik alkalommal adták a verseny tartalmi keretét. Mindkét országos fordulóban a fenntarthatóságot közösségi szempontból közelítették meg a feladatok, ezzel is erősítve az egyes emberek tudásában, tájékozottságában, tenni akarásában rejlő lehetőségeket. Az országos írásbeli fordulóban a közösségi tudomány, míg a döntőben a közösségi tervezés volt a fókuszban. A februári országos írásbeli fordulón a 7–8. évfolyamosok feladatlapja egy valóban létező hullómegfigyelési programba való

bekapcsolódást járt körül. A versenyző diákoknak a könyvtár dokumentumaiban és az interneten való keresés segítségével kellett a megfigyeléshez szükséges helyszínt kiválasztani, megismerni, a keresett hullók ismertetőjegyeit összegyűjteni, a helyszínre a környezetet minél kevésbé terhelő utazást tervezni, a hullók védelmét népszerűsítő programokhoz szakértőt és bélyeget keresni. A feladat megvalósításában segítségükre volt az ajándékba kapott kötet, *Kai Lüftner Ne legyél béka!* című könyve és a Filaposta bélyegkatalógusa. A 9–10. évfolyamosoknak először kellett gondolkodniuk: a könyvtárak funkciójához miért illik vagy éppen miért nem illik a közösségi tudomány, majd könyvtárhasználati tudásukat próbálhatták ki *Meg Lowman A nyolcadik kontinens* című művéhez kapcsolódva. Ezek alapján pedig arról vártunk tőlük érveket, hogy mely területen látják leghasznosabbnak információs műveltségüket: a másokat meggyőző könyvajánlóban, egy népszerűsítő konferencia szervezésében, a résztvevők könyvtári kutatómunkájának segítségével? Vagy inkább adatgyűjtésben, adatrendszerezésben, (ál)hírellelőrzésben?

A döntőben a 7–8. osztályosoknak az OSZK munkatársainak a könyvtár épülete melletti Nyúlkert hasznosítására irányuló törekvését kellett fiatalokat is megszólító, a fenntarthatóságra fókuszáló ötletekkel segíteniük.

A másik korcsoport az Állatbarát könyvtár program figyelmébe ajánlotta az izeltlábúak népszerűsítését egy kiválasztott fajon keresztül, melyhez a kiindulást a *Csótánypóker* nevű társasjáték adta.

Mindkét feladat mini projektfeladat volt, amit 60 perces kézikönyvtári és online forrásokat használó felkészülés után kellett szóban bemutatni a könyvtárostanárokból álló zsűri és a közönség, a fiatalok ötleteit gyűjtő képviselők előtt.

A szöveges értékelésekből és a zsűri tapasztalataiból az derült ki, hogy a szituáció értelmezése, a feladat összetettsége okozott gondot, diákok egyre nehezebben birkóznak meg az életszerű, több szempont figyelembe vételét igénylő feladatokkal. Az erre való reagálás módja visszatérő dilemma a versenybizottságban: igazodjunk a közoktatásban jellemző feladatokhoz, vagy maradjunk a komplex, valószínűbb helyzeteknél? Eddig az utóbbi felé hajlottunk.

A *feladatlapok*, mint ahogyan a korábbi években is, szabadon hozzáférhetőek és újrahasznosíthatók a témában és az adott művekhez kapcsolódóan bármely könyvtári foglalkozáson, programon.

Több mint tehetség gondozás – ott, ahol van iskolai könyvtár

A programra könyvtárostanárok készítik fel a diákokat. A versenyre készülés során közösen áttekintik, hogy a témában milyen információforrásokat érdemes használni a könyvtárban és az online térben. Gyakorlásképpen megoldják és megbeszélik a *korábbi évek feladatait*, meglátogatnak más könyvtárakat, és még a szokásosnál is gyakrabban keresik fel saját iskolai könyvtárukat.

A versenyszabályzat szerint a diákokat az iskola nevezi, így azoknak is van lehetőségük a részvételre, akiknek iskolájában nincs könyvtár (a hazai iskolák kb. 40%-a), de a tapasztalat azt mutatja, hogy iskolai könyvtáros nélkül nincs könyvtárhasználati tehetség gondozás.

A fejlesztő munkát segítik az iskolai munkába is beépíthető, változatos, modern módszertani szemléletű feladatok és az is,

hogy a feladatlapok teljes ponttáblázata megismerhető, a döntőn nyújtott teljesítményéről pedig minden versenyző részletes szöveges értékelést kap.

A részvétel végre nő

Az elmúlt évek csökkenő tendenciáját sikerült megállítani és kis növekedést elérni. Az idei tanévben összesen csaknem 500 diák vett részt 80 oktatási intézményből. Közülük 181 diák (korcsoportonként: 108+73) – 137 lány és 44 fiú – jutott be az országos írásbelire. Ez a szám 27 fővel haladta meg a tavalyi létszámot.

Versenyzőket 39 általános iskola, 30 gimnázium (köztük 3 általános iskolai képzést is folytat) és 14 szakképző iskola indított. A legtöbben Budapestről, Hajdú-Bihar, Heves és Veszprém vármegyéből jelentkeztek. Nem volt nevező ebben az évben Nógrádból.

A nemzeti könyvtárban 2024. április 22-én, a Föld napján megrendezett döntőbe a hagyományok szerint *12-12 versenyző jutott be*: a 24 tanuló a felkészítő könyvtárostanárok kíséretében 15 település 17 iskolájából érkezett hozzánk.

Eredmények

A feladatokon elért százalékos eredmények azt mutatják, hogy a feladatok nem voltak könnyűek a versenyzők számára. A verseny célja az érdekes és könyvtárhasználati tudással megoldható kihívások megoldása volt, ebben sokan teljesítettek jól. A 2023/2024-es tanévben a legeredményesebbek ők voltak:

„Az elmúlt évek csökkenő tendenciáját sikerült megállítani és kis növekedést elérni”

Jövőre is folytatjuk

Bízunk benne, hogy az ebben az évben is sikeresen zárt verseny után jövőre is számíthatunk a 23 könyvtár szervezőmunkájára, és a növekvő tendenciát megtartva még több diáknak nyújthatunk lehetőséget arra, hogy kipróbálja magát, és ráérezzen az információval való körültekintő munka örömére.

**Dömsödy Andrea,
dr. Hangodi Ágnes**

I. korcsoport
(7–8. évf.)

Zsóri Boróka

Békéscsabai
Petőfi Utcai Általános Iskola

könyvtárostanára:
Rábai Gabriella

II. korcsoport
(9–10. évf.)

Homonnai Léna

Debreceni Ady Endre Gimnázium

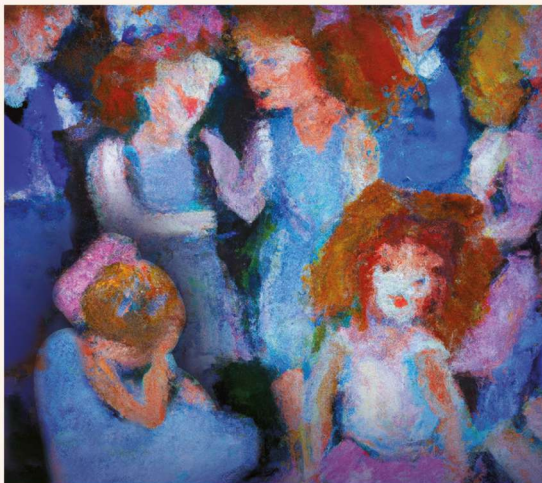
könyvtárostanára:
Peternainé Juhász Zsuzsa

Szakképzés

Hriczu Kinga

Szent István Katolikus Technikum
és Gimnázium, Sátoraljaújhely

könyvtárostanára:
Kecskés Mária

Farkas Júlia – Göntér Mónika – Szabó Gabriella

Megoldásfókusz és értelemkeresés az iskolai zaklatás kezelésében

Gyakorlatközpontú kézikönyv
szülőknak, pedagógusoknak és segítőknek

Az iskolai zaklatás jól ismert jelenség, különleges figyelmet az ezerféle egyéb, a közoktatást és a társadalmat terhelő problémák közepette rendszerint akkor kap, amikor valami rendkívüli dolog történik. Amikor egy iskolás gyermek vagy kamasz a halálba menekül a folyamatos atrocitások elől, vagy ellenkezőleg, akár fegyverrel a kezében egy társa, esetleg az egész közösség ellen fordul. Ilyenkor erre a jelenségre irányul minden tekintet, kivesézi a sajtó, megszólalnak az érintettek, a szakértők. Néhány napig, esetleg hétig „téma” a tragikus esemény, amíg a „hírmalomba” érkező egyéb szálitmányok háttérbe nem szorítják az érdeklődést.

Mindezek ellenére tudható, hogy nem kizárólag ezekben az esetekben történik iskolai zaklatás, jóval elterjedtebb, mindennapi jelenségről beszélünk, a különbség az, hogy ezekben az esetekben a közvetkezmény kirívó, megrendítő. Az egyes nagy tragédiák árnyékában azonban ott van az a sok-sok lelki sérülés, amelyet nem világít meg reflektorfény, egy-egy szülő, pedagógus igyekszik beavatkozni, sokszor egyszerű eszközökkel: beszélgetéssel, más iskolába való áthelyezéssel és egyéb ésszerűnek tűnő

módszereket kínál az érintetteknek, elsősorban a családnak és az iskoláknak, segítő szakembereknek. Az érintettek száma sokkal nagyobb annál, amit elsőre gondolnánk: nem csupán a zaklatóról, zaklatókról van itt szó, nem csupán a zaklatás elszenvedőjéről, hanem a szemtanúkról is, akik ugyan nincsenek benne konkrétan az eseményekben, de látják, tudnak róla, esetleg elmesélik otthon valamelyik szülőnek. A könyv a beavatkozási lehetőségeket két, elkülönülő, egyenként jól használható módszer oldaláról fogalmazza meg. Göntér Mónika (coach, tréner, mesteroktató) a megoldásközpontú módszer oldaláról kínál eszközöket. A megoldásfókuszú módszert az 1980-as években Steve de Shazer és Insoo Kim Berg fejlesztették ki. Nem a problémára, hanem

Egy alapvető szakkönyv az iskolai zaklatás kezeléséhez

módszerrel.

A Farkas Júlia, Göntér Mónika és Szabó Gabriella által jegyzett *Megoldásfókusz és értelemkeresés az iskolai zaklatás kezelésében. Gyakorlatközpontú kézikönyv szülőknak, pedagógusoknak és segítőknek* című kiadvány elméleti háttérrel és jól használható gyakorlati

a vágyott változásra, a jövőre helyezi a hangsúlyt. A múlt jelentősége az abban rejlő erőforrások feltárásában rejlik (mikor mentek rendben a dolgok, és akkor miben volt más a viselkedés – amikor rosszul mentek a dolgok, akkor honnét merítették az erőt az ehhez kapcsolódó megküzdéshez stb.). Természetesen az ennél összetettebb elméleti háttérrel jól érthetően ismereti a szerző, majd a módszer alkalmazásához ad igen komoly segítséget, gyakorlatiasan és konkrét helyzetre adaptálhatóan. Érint olyan témákat is, mint például azt, hogy mit tehet a pedagógus, mit tehet a gyermek, és mit tehet a család. Ezt követően több esetpéldát ismertet a szerző.

A következő nagy tartalmi egység szerzője Farkas Júlia adjunktus, családtudományi és családterápiás szakember. Itt egy másik iskola, a Viktor Frankl által kidolgozott logoterápia (értelemközpontú szemlélet) oldaláról dolgozza ki az intervenciós lehetőségeket. Amint írja: „Ez a könyv azért íródott, hogy ne történjen több tragédia, hogy a bullyingra utaló jeleket felnőttként – szülőként, pedagógusként, segítőként – észleljük, azonosítsuk, majd cselekedjünk. Amikor tudomásunkra jut, hogy a gyermeket zaklatni kezdik, vagy ő maga kezd bántani másokat az óvodában vagy az iskolában, hirtelen azt érezzük szülőként és pedagógusként, hogy »megáll a józan eszünk«. Nagyon sok érzés kavarghat bennünk ilyenkor: talán legerősebb a harag

„A kiadvány elméleti háttérrel és jól használható gyakorlati módszereket kínál az érintetteknek, elsősorban a családnak és az iskoláknak, segítő szakembereknek”

(a zaklató gyermekkel és szüivel, a pedagógusokkal szemben egyaránt), a tehetetlenség, a tanácstalanság, a magára hagyottság, valamint megjelenhet a félelem is. Megélhetjük azt is, hogy megkérdőjeleződik a minket körülvevő világ értelmessége; összezavarodunk, azt érezhetjük, hogy az életünk éppen kisiklóban van, és a jelen pillanat is teljesen zűrzavaros. Ebben a fejezetben arra koncentrálnunk, hogy ebben a zűrzavaros állapotban hogyan találjuk meg újra az értéket, az értelmet és a cselekvési lehetőséget – azaz a szabad teret – egy iskolai zaklatás közepette felnőttként (...) és miként segíthetjük a gyermeket is ebben.”

Farkas Júlia jól érthetően és hasznosíthatóan ismerteti a logoterápiás szemlélet által lehetővé tett megoldási keretet, az értelem- és értékközpontú megközelítést a bullying problémáján keresztül dolgozva fel, konkrétan alkalmazható módszertant adva az olvasó kezébe. Foglalkozik a logoterápiás szemléletű esetszövegbeszélő csoport lehetőségeivel, és számos esetfeldolgozásán keresztül teszi plasztikusná a módszer nyújtotta lehetőségeket. Megismerkedünk olyan fogalmakkal, mint például a bullyingvákum, az értemspirál vagy a szalutogenetikus megközelítés. Nagyon izgalmasan vázolja a bullyingfolyamat spirálját: elindul a zaklatás, a gyermek megsebződik, a gyermek bizalmatlanná válik az emberekkel és a társas helyzetekkel szemben, elszigetelődik, ez az elszigetelődés még nehezebbé teszi a gyermek társas helyzetét, egyre nehezebbé, időnként kínossá válik a társas pozíciója, a gyermek még azokat is taszítja, akik kedvesek vele, ez oda vezet, hogy még több zaklatásban lesz része.

A következő tartalmi egység szerzője ugyancsak Farkas Júlia, itt az óvodai és iskolai zaklatás kora gyermekkori prevenciójával foglalkozik, kiemelt figyelemmel a kötődés kérdéskörére. Ez a rész a szülőkhöz szól, arról, hogy mit tehetnek annak érdekében, hogy gyermekük ne kerüljön se a zaklató, se a zaklatás elkövetőjének pozíciójába. Célja, hogy megnövekedjen a család megtartó ereje, képes legyen védőfaktoroként funkcionálni a gyermeket fenyegető ártalmakkal szemben.

A záró fejezet Szabó Gabriella szociális szakember által összeállított, a prevenciót célzó hét óravázlatot közöl, majd a könyv mellékleteként bizonyos gyermekvédelmi alapismereteket oszt meg az olvasóval.

A könyv nagyon jól olvasható és érthető, témáját tekintve naprakész elméleti és gyakorlati tudnivalókat közvetít. Minden fejezethez bőséges irodalomjegyzék tartozik, a felhasznált korszerű hazai és külföldi szakirodalmat feltüntetve. A kiadó a Pünkösdi Teológiai Főiskola, a könyv azonban nem vallási megközelítést képvisel, hanem modern szemléletű, a gyakorlati életben közvetlenül és jól hasznosítható, ugyanakkor elméletileg is megalapozott, hiánypótló „világi” szakkönyv az iskolai zaklatás kérdéskörében. Meglátásom szerint alaprendeltetése mellett az olvasói hasznára válhat bármilyen közösségi konfliktus, kiközösítés értelmes megközelítésében, ezek hatékony kezelésében is.

„A könyv nagyon jól olvasható és érthető, témáját tekintve naprakész elméleti és gyakorlati tudnivalókat közvetít”

STOP

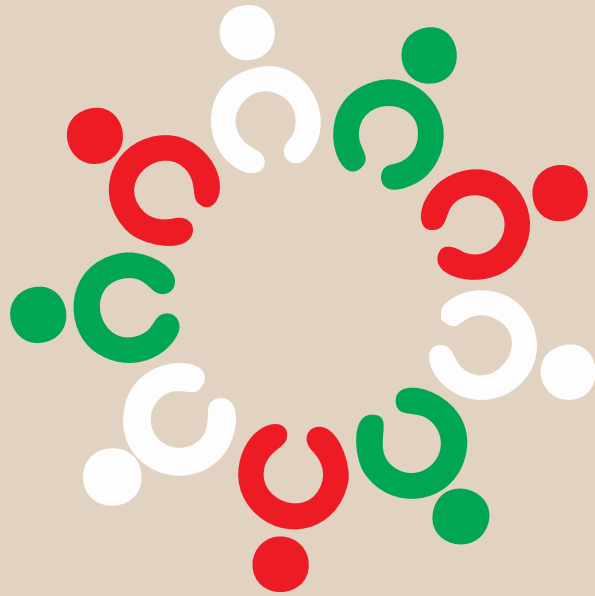
A nyomtatott verzió mellett e-book formájában is beszerezhető.

(Farkas Júlia, Göntér Mónika, Szabó Gabriella: Megoldásfókusz és értelemkeresés az iskolai zaklatás kezelésében.

Gyakorlatközpontú kézikönyv szülőknek, pedagógusoknak és segítőknek. Bp., PTF, 2023. 208 p.)

Horváth Sándor Domonkos

Save the date!

**Magyar
Könyvtárosok
Világtalálkozója**

2024. NOVEMBER 21-22.